

Araştırma Makalesi

Ev Kadınlarının Aile İçi Şiddet Deneyimlerinin Güçlendirme Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Evaluation of Housewives' Domestic Violence Experiences within the Framework of Empowerment Approach

Tuğçe UĞURLU Sosyal Hizmet Uzmanı, Doktora Öğrencisi Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tugceugurluuu@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-3834-9473	Ali Fuat ERSOY Prof. Dr., Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi alifuatersoy@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7665-6741
---	---

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
09.06.2024	30.08.2024

Öz

Aile içi şiddet sadece toplumumuzda değil tüm dünyada sorun haline gelen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın partner şiddeti ve aile içi şiddet benzer olumsuzlukları barındıran ve genellikle birbirini karşılayan kavramlar olmuştur. Ev kadınlarının eşlerinden gördüğü şiddet deneyimlerin araştırıldığı bu çalışmada şiddet kavramı hem yakın partner şiddeti hem de aile içi şiddet kavramı yerine kullanılmıştır. Bu araştırmanın amacı ev kadınlarının ev içinde gösterdikleri çaba ve harcadıkları enerjinin fark edilmemesinin yanı sıra eşlerinden fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalma deneyimlerini araştırmak ve şiddet mağduru kadının ihtiyacı olan refah hizmetlerini güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmektir. Güçlendirme yaklaşımı kapsamında ekonomik özgürlüğe sahip olmayan kadınların refah düzeylerini arttırabilecek önerilerde bulunulmuştur. Yapılan araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu nitel araştırmanın amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılarak İstanbul ili Kağıthane ilçesinde ikamet eden evli ve eşi tarafından aile içi şiddet deneyimleri bulunan ev kadınlarından seçilmiştir. Katılımcı ev kadınlarıyla verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmeler kayda alınmıştır. Elde edilen veriler kodlar, kategoriler ve temalar oluşturularak betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, ev kadını, güçlendirme yaklaşımı, kadının güçlendirilmesi, yakın partner şiddeti

Abstract

Domestic violence is a phenomenon that has become a problem not only in our society but all over the world. Intimate partner violence and domestic violence are concepts that have similar negativities and are often mutually exclusive. In this study, where housewives' experiences of violence from their husbands were investigated, the concept of violence was used instead of both intimate partner violence and domestic violence. The aim of this research is to investigate housewives' experiences of being exposed to physical, psychological, sexual and economic violence from their husbands, as well as the unrecognized efforts and energy they spend at home, and to evaluate the welfare services needed by women victims of violence within the framework of the strengthening approach. Within the scope of the empowerment approach, suggestions have been made to increase the welfare levels of women who do not have economic freedom. In the research, the phenomenology design, one of the

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Uğurlu, T. & Ersoy, A.F., 2024, Ev Kadınlarının Aile İçi Şiddet Deneyimlerinin Güçlendirme Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(3), 1571-1594.

qualitative research designs, was used. The study group was selected from married housewives residing in the Kağıthane district of Istanbul, who had experiences of domestic violence by their spouses, using criterion sampling, which is one of the purposeful sampling methods of qualitative research. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used to collect data from the participating housewives, and the interviews were recorded with the permission of the participants. The data obtained was analyzed by descriptive analysis method by creating codes, categories and themes.

Keywords: Domestic violence, housewife, empowerment approach, women's empowerment, intimate partner violence

1. Giriş

Şiddet, toplumların aşamadığı ve kalıcı çözümler bulamadığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok farklı alanda ve farklı kişiler tarafından uygulanabilen bir olgu olarak karşılaştığımız şiddete bir tanımla bakmak gerekirse;

“Başka bir kişiye veya başka bir gruba kasıtlı olarak tehdit eden, zarar vermeye teşebbüs eden veya zarar veren bir eylem. Fiziksel zararın yanı sıra duygusal, sosyal veya ekonomik güç, zorlama veya baskı da dahil olmak üzere bir kontrol ve baskı aracıdır. Fiziksel saldırı veya birini silahla tehdit etme şeklinde açık olabilir; aynı zamanda gözdağı, tehdit, zulüm, aldatma veya diğer psikolojik veya sosyal baskı biçimleri şeklinde de gizli olabilir” (UNHCR, 2011, s. 418).

Evlilik, eşlerin mutluluk ve tatmin duygularına sahip olmaları beklenen önemli bir sosyal kurumdur ve kadının evdeki rolü kocası için hayati derecede kritik bir konumdadır (Gupta, 2020). Evliliğin bireylere mutluluk, düzen ve aile olmayı getirmesi beklenen bir kurum olmasına karşın; birçok olumsuz etkilere ve sonuçlara sebep olabilen şiddet olgusu evlilik birliği içinde görülebilmekte ve bireyin en küçük ve en yakın sosyal birimi olan ailenin dengesini sarsmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde aile içi şiddet veya partner şiddeti yaşayan kadınların eşlerinden ya da partnerlerinden gördükleri şiddetin oldukça çeşitli etkenlerine ve olumsuz sonuçlarına ulaşılmıştır (Alper, Ergin, Selimoğlu ve Bilgel, 2005; Bates, Schuler, Islam ve Khairul Islam, 2004; Begum, Donta, Nair, ve Prakasam, 2015; Black ve ark., 2011; Bostock, Plumpton ve Pratt, 2009; Coker, Smith, McKeown ve King, 2000; Dalal, 2011; Eze-Ajoku, Fakeye, Atanda ve Sosina, 2020; Goodman, Dutton, Vankos ve Weinfurt, 2005; Karaçam, Çalışır, Dündar, Altuntaş ve Avcı, 2006; Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Kocacık, Kutlar ve Erselcan, 2007; Kiani ve ark., 2021; Miller ve ark., 2010; Straus ve Gelles, 1985; Tel, Kocataş, Güler, Tel Aydın ve Akgül Gündoğdu, 2019; Turner ve Maschi, 2014).

Yüzyıllardır kadınlardan beklenen kendilerinden önce ailesini ve aile üyelerinin ihtiyaçlarını düşünen ideal bir eş ve ideal anne olmalarıdır (Patil, 2016, s. 31). Kadınlar günlük hayatlarında her gün sıkça tekrar etmeleri gereken, uzun vakitler isteyen, enerji gerektiren çocuk bakımı ve ev işleri konusunda birçok sorumluluğa sahiptir (Günay ve Bener, 2011, s. 167) ancak bu emeğe rağmen ücretli emek piyasası gibi bir getirisi yoktur; bu nedenle ev kadınlarının emekleri “ücretsiz emek” olarak adlandırılmaktadır (Karakaya, 2018, s. 75). Kadınların hem kamusal alandaki varlığı hem de kamusal alana girememesi tam bir dilemmadır. Öyle ki kadın kamusal alanda çalıştığında “geleneksel” kadın rolünü yerine getirmekte zorlanmakta; öte yandan ev kadını olduğunda birincil görevi ev içi sorumluluklar olarak görüldüğünden ikincil konuma düşmesine sebep olabilmektedir (Kaplan, 2011, s. 168). Ayrıca kadının ev dışında bir işte çalışmaması, ekonomik anlamda eşine bağımlı ve birçok durumda da eşine danışmadan bireysel olarak karar alamamasına neden olmaktadır (Gerşil, 2016, s. 165-166).

Aile içi şiddet literatürde ev içi şiddet olarak da geçmektedir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında ev içi şiddet “şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” olarak tanımlanmış ve dörde ayrılmıştır. Şiddet, genellikle hedefi ağır ve fiziksel yaralama olan aşırı saldırganlık biçimidir (Allen ve Anderson, 2017, s. 12). Bu çalışmada da şiddet kavramı kadınlara yönelik olan aile içi şiddet (domestic violence), eşlerde fiziksel şiddet (spousal physical violence) veya yakın partner şiddeti (intimate partner violence) ifadeleri yerine kullanılmış ve kanun kapsamında belirtilen ev içi dört şiddet türü ele alınmıştır.

Davies ve Lyon (2014) şiddet mağduru kadınların karşılaştıkları riskleri sınıflandırarak yedi kategoriye ayırmıştır (s. 47):

- Fiziksel ve cinsel yaralanma
- Çocukla ilgili riskler
- Acil mali riskler
- Psikolojik/duygusal zarar
- Aile ve arkadaşlara yönelik veya bunlarla ilgili riskler
- İlişki kaybı
- Tutuklanma veya yasal statüyle ilgili riskler

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında aile içi şiddet mağduru olan kadınların görece yarıdan fazla sayıda olduğu söylenebilmektedir. Örneğin Alper ve arkadaşlarının (2005) 15 yaş üzerindeki 506 kadınla yapmış olduğu çalışmada kadınların %58,7’si hayatlarında en az bir kere aile içi şiddet yaşadığını belirtmiştir. Öte yandan 300 evli kadınla yapılan çalışmada ise şiddet görenlerin oranı %52,5 olmuştur (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009). Aile içi şiddet durumlarında şiddet mağduru savunuculuğunun, kadınları destekleyici bir biçimde güçlendirme odaklı müdahalelerle yapıldığına sıklıkla rastlanmaktadır (Morgan ve Coombes, 2013). Ancak elbette güçlendirme çalışmaları tek tip ve herkese uygulanabilir standartlara sahip değildir. Aile içi şiddet durumunda güçlendirmeye yönelik yapılan tüm çalışmalar kadının hedeflerine, eylemlerine, kişiliğine ve değerlerine göre değişmekte ve kaynaklara erişim farklılığına göre şekillenmektedir (Kasturirangan, 2008, s. 1472).

Evlilik statik olmayan ve ailenin zamanla değişiklikler yaşadığı bir kurumdur (Stevenson ve Wolfers, 2007, s. 27). Evlilik doyumunun değişime uğraması zamanla eşlerin evliliğin ilk yıllarındaki doyuma sahip olmamasına neden olabilmektedir (Lavner, Karney ve Bradbury, 2014). İstismar ve şiddetin başlangıcı ilişkide evlilik adınının atılması, birlikte yaşamaya başlama, hamilelik veya sonrasında başlayabilmekte ve ilk başlarda şiddetin devam etmeyeceği düşünülebilmektedir (Bostock ve ark., 2009, s. 99). Kadınlar şiddetle başa çıkma ve hayatında karar verme yetkisine sahip olabilmek için farklı alanlarda güçlendirilmelidir. Güçlendirme yaklaşımı kadınların erkek egemen toplumlarda baskı ve zulümlere meydan okuduğu, hayatlarını şekillendirme kontrolüne, zorlukların üstesinden gelebilme kabiliyetine sahip olduğu ve rahat nefes aldıkları bir hayata ulaşmalarının yolunu açmaktadır (Dandona, 2015). Esasında Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW, 2017) sosyal hizmet uzmanlarının müdahalelerinin güçlendirme temelli olmasını “*sosyal hizmet mesleğinin temel misyonu, savunmasız, baskı altındaki ve yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarına ve güçlendirilmesine özellikle dikkat ederek, insan refahını artırmak ve tüm insanların temel insani ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmaktır*” ifadesinde açıkça belirtmiştir. Buradan hareketle sosyal hizmet uzmanlarının hassas ve incinmeye karşı savunmasız olan bireyleri destekleme ve güçlendirme konusunda etik sorumluluklara sahip oldukları söylenebilmektedir (Bent Goodley, 2018, s. 101).

Güçlendirme yaklaşımı, risklere odaklanmak yerine yetenek ve kaynaklara odaklanan; müracaatçıları suçlamak yerine sosyal sorunların çevresel etkilerini keşfeden ve sorunları iyileştirirken bireylerin bilgi ve becerilerini geliştiren uygulamaları içeren bir yaklaşımdır (Perkins ve Zimmerman, 1995, s. 569-570). Aşağıdan yukarı veya tümevarımsal bir uygulama alanı olmaktan ziyade kalbinde “güç” kavramı olan güçlendirme yaklaşımında yukarıdan aşağı ve tümdengelimsel yöntemi kullanmaktadır (Boehm ve Staples, 2002, s. 449). Kadının güçlendirilmesinin temelinde bağımsızlık, kendi kaderini tayin hakkı ve güç kavramları anahtar niteliğindedir (Gholipour, Rahimian, Mirzamani ve Zehtabi, 2009, s. 57). Sosyal hizmet müdahalelerinde müracaatçılar ile çalışılırken mikro, mezzo ve makro tüm müdahale düzeylerinde güçlendirme yaklaşımının ve uygulamalarının benimsenmeye devam edileceği söylenebilir (Joseph, 2019). Sosyal hizmetin temel deyişlerinden olan “*Müracaatçının bulunduğu yerden başlayın.*” ifadesi hem bireyin sorunlarını nasıl tanımladığını hem de sosyal ve ekonomik kaynaklarının ne düzeyde olduğunu anlamaya dayalıdır (Rose, 1990, s. 46). Yapılan bir araştırmada (Goodman, Fauci, Sullivan, DiGiovanni ve Wilson, 2016) aile içi şiddet mağdurları ile savunucuların (sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyonel meslek elemanları) arasındaki bağların güçlü olmasının, şiddet mağdurlarının ruh sağlığını iyileştirmede ve refahını arttırmada önemli role sahip olduğu sonucu

bulunmuştur. Güçlendirme çalışmaları, kadınların bireysel kaynaklarına ve şartlarına göre düzenlendiğinde ve şiddet mağduru kadın ile profesyonel bir bağ kurulduğunda yapılan çalışmalardan en üst düzey verim elde edilebilir.

Bireyin güçlendirilmesinde en başta bireyin benzersiz deneyimine ve toplumsal alt yapıya odaklanmak gerekir; örneğin farklı ekonomik koşullardaki bireylerin barınma, gıda, giyim, sağlık, ulaşım ve eğitim gibi fırsatlara erişimi konusunda tüm olasılıklar güçlendirme çalışmasının kapsamına alınmalıdır (Rose, 1990, s. 48-49). Şiddetin önlenmesinde ve yaşanan şiddet durumlarında kadınların güçlendirilmesinde ekonomik anlamda güçlendirme/finansal özgürlüğün sağlanması (Yaman Efe ve Ayaz, 2010, s. 28) ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi oldukça kıymetli unsurlardır. Şiddet mağduru kadının sosyal ve ekonomik kaynaklara erişiminin kısıtlı olduğu durumlarda kaynaklara erişiminin artması veya çevredeki bireylerin tepkileriyle baş etme süreci enerji ve zaman gerektiren uzun ve sancılı bir süreç olabilmektedir (Kasturirangan, 2008, s. 1472). Ancak sosyal hizmet uzmanlarının bu süreci profesyonelce, planlı ve kontrollü ilerletmelerine destek olarak şiddet mağduru kadınların ve çocuklarının en az hasarla süreci atlatalmalarına yardımcı olacaktır.

Güçlendirme yaklaşımını benimseyen sosyal hizmet uzmanları öncelikle kendi baskı deneyimlerinin farkında olan, öz farkındalık seviyesi yüksek ve bilinçli bireyler olmalıdır (Lee ve Hudson, 2017, s. 155). Kendi iç meselelerini çözüme kavuşturmuş, vakaya ve müracaatçıya karşı nesnel ve objektif davranan sosyal hizmet uzmanı, bireyin hikayesine hâkim olarak gerekli destek ve müdahalelere başlamalıdır. Güçlendirme kişiye özel bir çalışmadır ve pek çok farklı alanda gerçekleştirilebilir. Johnson, Zlotnick ve Perez'in (2011) yapmış olduğu kadınların güçlenmesini değerlendiren ölçekte öz saygı, konfor alanı, cinsiyet rolü, kültürel kimlik farkındalığı, problem çözüme becerisi ve ekonomik ve sosyal kaynaklara ulaşım düzeyi gibi maddeler bulunmaktadır (s. 545). Şiddet uygulayanların, mağdurların güçlerini aldığı varsayılırsa yapısal değişiklikler yapılarak bu gücün yeniden kazanılmasını sağlamak temel amaç olmalıdır (Cattaneo ve Goodman, 2015, 84). Çünkü sosyal hizmet uzmanları var olan bilgi birikimleriyle birey ve toplumların kendilerini güçlendirmelerini ve becerilerini geliştirmelerini desteklemelidir (Bent Goodley, 2018, s. 102).

2. Amaç ve Yöntem

Bu araştırma sosyal yaşamdaki olguların katılımcılar tarafından nasıl anlaşıldığı gerçekliğini incelemek amacıyla yapıldığından nitel araştırma desenlerinden (Maxwell, 2008) olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Fenomenolojik araştırma, bir kavram veya benzer bir konuyla ilgili çeşitli insanlardan aynı tür bilgilerin alınması ve elde edilen deneyimlerden ortak olanların tema haline getirildiği bir araştırma desendir (Creswell, 2018, s. 77). Araştırmanın amacı katılımcıların algılarına ve deneyimlerine odaklandığında araştırmacı tarafından nitel araştırma yöntemlerine başvurulmaktadır (Krysik ve Finn, 2010, s. 101). Bu bilgiler ışığında yapılan çalışmada ev kadınlarının şiddet deneyimlerine ve kendilerini güçlendirebilecek etkenlere ilişkin görüşlerini derinlemesine belirlemek amaçlandığı için olgubilim deseni tercih edilmiştir.

Araştırma, ev dışında herhangi ücret dahilinde bir işte çalışmayan ev kadınlarının özel alanda verdikleri çaba ve görünmeyen emeklerinin yanı sıra eşlerinden fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalma deneyimlerini güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bilindiği üzere kadınlar sadece cinsiyetlerinden kaynaklı dahi toplumun dezavantajlı grupları arasına eklenmektedir. Eşlerinden kendilerine yönelik ev içi (aile içi) şiddet gören ev kadınlarının yaşadıkları zorlukların anlaşılmasını, şiddetle mücadelede kadının güçlendirilerek bağımsız hale getirilmesini ve kadının aile içi şiddet karşısında ihtiyaç duyduğu refah hizmetlerinin güçlendirme odaklı sunulmasını sağlamak bu araştırmanın diğer bir amacı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma kadınlarının aile içi şiddet deneyimlerini değerlendirmek ve şiddetle mücadelede sosyal hizmet müdahaleleriyle kadının ekonomik, sosyal ve psikolojik alanlarda güçlendirilmesine dair öneriler sunmak açısından araştırmanın amacına uygunluk göstermektedir. Araştırma kadınların şiddet deneyimlerinin yaşa, cinsiyete veya farklı kategorilere göre oranlandığı ya da şiddetin sayısal anlamda ölçüldüğü nicel araştırmalardan ziyade kadınların evliliklerinin niteliğini ve yaşadıkları şiddetin derinliğini nitel yöntem kullanarak açığa çıkarması ve sosyal hizmet uygulamaları bağlamında güçlendirici müdahale önerilerinde bulunması nedeniyle önem arz etmektedir. Dolayısıyla kişilerin

kendine özel ve biricik deneyimlerin bulunduğu görüşmelerle literatüre çeşitlilik katacak bir araştırma olacağı düşünülmektedir.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, araştırılan konuyu derinlemesine incelemek ve olayları daha yakından kavrayabilmek amacıyla yapılan nitel araştırmanın amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Ölçüt örneklemede gerekli ölçütler için araştırmacı önceden hazırlanmış ölçüt listesinden faydalanabilmekte veya kendisi çalışmaya uygun şekilde hazırlayabilmektedir; ayrıca katılımcının vücut dili ve ses tonu gibi sözel olmayan ifadelerini de dikkate alabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 132; Krysik ve Finn, 2010, s. 104).

Amaçlı örneklem, araştırmacının görüşmeler için gereken nitelikte bireyleri ve çalışmanın yapılacağı ortamı seçebilmesini sağlamaktadır (Creswell, 2018). Ölçüt örnekleme yöntemi, araştırmacının İstanbul ili Kağıthane ilçesinde ikamet eden, evli ve eşlerinden kendilerine yönelik şiddet deneyimi bulunan ev kadınları ile çalışacak olması nedeniyle tercih edilmiştir.

Bu çalışmada verileri toplanması amacıyla yarı yapılandırılmış teknik ile hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış soru tekniği, araştırma yapılmadan önce soruların hazırlanması ve gerektiğinde görüşme sırasında soruların eklenebilmesini kapsayan; soruların açık uçlu mantıksal sıralamada sorulduğu bir tekniktir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 132; Krysik ve Finn, 2010, s. 106). Soruların hazırlanması ve düzenlenmesi sonucunda çalışmada elde edilen verilerin toplanması amacıyla İstanbul ili Kağıthane ilçesinde ikamet eden, evli ve eşlerinden aile içi şiddet deneyimi bulunan ev kadınları ile yüz yüze ve telefonda görüşmeler sağlanmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara araştırma konusu hakkında bilgi verilmiş ve görüşme esnasında eşleriyle ilgili bilgi paylaşımları olacağından dolayı özellikle eşlerinin olmadığı bir zamanda görüşülme istenmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler, katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri adına müsait olduklarında kendi evlerinde veya kendi evlerinde görüşmeye müsait bir ortam olmadığını söylediklerinde araştırmacının evinde yapılmıştır. Üç kişi ile telefonda görüşme sağlanmış, iki kişi ise ses kaydına onay vermediğinden not alınarak görüşme sağlanmıştır. Araştırmaya 20 ev kadını alınması planlanmış ancak yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin tekrar etmeye başlaması nedeniyle veri tatmini sağlandığı düşüncesiyle görüşmecisi sayısı 14'e ulaştığında görüşmeler sonlandırılmıştır. Gizliliğin korunması ve çalışmaya katılan kişilerin kimlik bilgilerinin açığa çıkmaması esas olduğundan katılımcılar G1, G2... gibi numaralarla kodlanarak isimleri yazılmayarak gizli tutulmuştur. Elde edilen bulgular, tartışma kısmında diğer araştırmalarla karşılaştırılarak araştırmanın sonuçlarının doğruluğu ve teyit edilebilirliği sağlanmıştır.

Katılımcılara görüşme başlamadan önce araştırmanın konusu açıklanmış, verilen onam formunu okuyup anlamaları için süre verilmiş, onay verilmesi durumunda ses kaydı alınacağı ve anlamadıkları kısımları sormaları belirtilmiştir. Araştırmacıların tamamı gönüllülük esaslı araştırmaya dahil olmuş ve istedikleri zaman görüşmeden çıkabilecekleri söylenmiştir. Katılımcılara ait sosyo-demografik bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Tablo 1). Sonrasında katılımcılara ait bilgiler, nitel bir çalışma olmasından ötürü bulguların genellenemeyeceği bilinciyle yorumlanmıştır.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Bilgiler

Görüşmecisi	Yaş	Eğitim (Mezun)	Meslek	Eşin Yaşı	Eşin Mesleği	Evlilik Süresi (Yıl)	Çocuk Sayısı	Algılanan Ekonomik Durum
G1	31	Ortaokul	Ev kadını	38	Aşçı	10	1	Düşük
G2	39	İlkokul	Bulaşıkçı	49	Temizlik Görevlisi	21	2	Orta
G3	30	Ortaokul	Ev kadını	36	Sigortacı	11	2	Orta
G4	27	Lise	Ev kadını	26	Kaynak Ustası	7	2	Orta

G5	38	Ön lisans	Tıbbi Sekreter	41	Elektrik Ustası	16	3	Düşük
G6	44	Lise	Muhasebeci	50	Emekli	20	1	Orta
G7	28	Ortaokul	Ev kadını	33	Uzman Çavuş	10	3	Orta
G8	40	İlkokul	Ev kadını	41	Beden İşçisi	18	3	Orta
G9	38	İlkokul	Ev kadını	49	Güvenlik Görevlisi	19	3	Orta
G10	48	İlkokul	Ev kadını	57	Memur	25	1	Yüksek
G11	32	Ortaokul	Kuaför	40	Pastane Çalışanı	6	3	Düşük
G12	53	Ortaokul	Terzi (Emekli)	56	Sigortacı	27	1	Düşük
G13	58	İlkokul	Emekli	62	Emekli	40	4	Düşük
G14	51	İlkokul	Emekli	58	İşsiz	16	0	Düşük

Bu çalışma, aile içi şiddet deneyimleri olan ev kadınları ile derinlemesine görüşmeler yapılması temeli üzerine kurulmuştur. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların tamamı, araştırma amacına uygun olacak şekilde seçildiği için cinsiyeti kadın ve medeni durumu evli olan kişilerdir. Katılımların birçoğu (10 kişi) 25-45 yaş aralığındadır. Katılımcıların eşlerinin yaşına bakıldığında ise yaş aralığı dağılımlı olup en fazla kişi 36-45 yaş (5 kişi) ve 55 yaş ve üzeri (4 kişi) yaş aralığındadır. Kadınların eğitim düzeyleri incelendiğinde çoğu (11 kişi) ilkokul ve ortaokul mezuniyetine sahiptir.

Kadınların çalışma hayatı tecrübelerine bakıldığında 7 kişi daha önce hiç meslek hayatına girmemiş olan ev kadını, 4 kişi farklı alanlarda mesleki tecrübeleri olan fakat şu anda çalışmayan ev kadını ve diğer 3 kişi ise emekli olan ev kadınıdır. Farklı alanlarda mesleki tecrübeleri olan 4 kişi daha önce çay-kahve servis elemanı, bulaşıkçı, kuaför ve muhasebe uzmanı olarak çalışmıştır. Emekli olan 3 kişi ise terzi, temizlik görevlisi ve ev temizliği yardımcısı olarak çalışıp emekli olmuştur. Katılımcıların eşlerinden 8 kişi özel sektörde çalışmakta olup 3 kişi kamuda görev yapmaktadır; diğer 2 kişi emekli ve 1 kişi şu anda işsizdir.

Evlilik sürelerine bakıldığında görüşmecilerin neredeyse yarısı (6 kişi) 11-20 yıl arası süredir evlidir. Katılımcıların çocuk sayıları incelendiğinde en fazla 3 çocuk sahibi kadın (5 kişi) olup sonrasında en fazla tek çocuk sahibi (4 kişi) kadın bulunmaktadır. Katılımcıların yarısı (7 kişi) ekonomik durumlarını orta düzeyde, diğer yarısı ise düşük (6 kişi) ve yüksek (1 kişi) tanımlamıştır.

2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada, katılımcılara ilişkin 8 sosyodemografik bilgi sorusu ve 7 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu literatür ışığında ve uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun soruları hazırlanırken katılımcılar tarafından anlaşılır ve araştırma konusuna uygun bilgilere ulaşılabilecek sorular olmasına özen gösterilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma için derinlemesine görüşmelere başlamadan önce katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu okutulmuş ve rızaları alınarak başlanmıştır. Verilerin toplanmasında katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri araştırmacı için öncelik olmuştur. Görüşmeler, katılımcıların gizlilik ilkesi göz ardı edilmeksizin birebir aktarılmıştır. Görüşme sırasında elde edilen verilerin kaybolmaması, eksik aktarılmaması ve detaylıca araştırmaya dahil edilebilmesi açısından katılımcılardan izin verenlerin görüşmeleri ses kaydına alınmıştır. Alınan ses kayıtları özenle ve mahremiyete zarar gelmeyecek şekilde

aynı gün bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Ayrıca araştırmacı tarafından saklanabilmesi için görüşmecisi sayısı ile kodlanarak ayrı bir klasörde kaydedilmiştir. Çalışma grubundaki kadınların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar tekrar tekrar okunarak fenomenolojik veri analizi çerçevesinde temalar oluşturulmuştur.

Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırma amacı kapsamında elde edilen kodlar ve analizler dikkate alınarak kategoriler ve kategoriler ışığında da temalar oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında görüşmelerde elde edilen bilgilerin ilgi çekmesi ve kategorilerle ilgili önemli ifadelerin aktarılması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilerek yazımın güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

2.4. Etik Kurul Onayı

Araştırmada elde edilen veriler 15/04/2024-08/05/2024 tarihleri arasında toplamda 4 haftalık bir süreçte, katılımcıların müsait ve çalışmaya katılım konusunda istekli oldukları zaman diliminde, onlara uygun olan ortamlarda yaklaşık 40-60 dakika süren görüşmeler ile elde edilmiştir. Araştırma için gerekli etik kurul izni Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul'unun 03/06/2024 tarih ve 2024/06-16 sayılı kararı ile alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde ev kadınlarının evlilik hayatına, aile içi şiddet deneyimlerine ve güçlendirme yaklaşımı kapsamında kendilerini güçlü hissedecekleri olası değişimlere ilişkin görüşlerin belirlenmesi kapsamında yapılan görüşmelerin değerlendirilmesiyle elde edilen bulgular temalara ve alt kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Evlilikte zamanla yaşanan değişimler, aile içi şiddet deneyimleri ve kadınların kendini güçlü hissedeceği olası değişimlerden oluşan dört ana tema etrafında şekillenen alt kategoriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Konuya İlişkin Oluşturulan Kategorilerin Temalara Göre Dağılımı

Temalar	Kategoriler
Aile İçi Şiddet Deneyimleri	Fiziksel Şiddet Ekonomik Şiddet Psikolojik Şiddet Cinsel Şiddet
Kadınların Güçlenmek İstedikleri Alanlar	Ekonomik Destekler İstihdam Desteği Eğitim Olanağı Psikolojik Destekler Sosyal Destekler

3.1. Aile İçi Şiddet Deneyimleri

Birçok toplumda aile içi şiddetin sosyal olarak normal sayılması, evliliğin olağan bir parçası sayılması, gizli tutulması gereken bir olay ve kültürel olarak kadının erkeğe ait görülmesi gibi sebeplerle şiddet kültürel yönden teşvik edilebilmektedir (Stewart ve Robinson, 1998, s. 84; Tel ve ark., 2019). Şiddetin erkeklikle alakalı sorunların bir çıktısı mı yoksa kadınlarla ilgili toplumsal normların ve erkeği ayrıcalıklı kılan karmaşık ataerkil sistemin bir sorunu mu olduğu ikilemi sonuçta gücü kanıtlamaya eşlik eden zorlayıcı bir araç olduğu gerçeğini değiştirmemektedir (Krishnaraj, 2007, 90). Erkeğin ayrıcalıklı ve üstün olduğuna dair birçok toplumda yaygın olan bir algı vardır ve bu kadınlara yönelik birtakım olumsuz kültürel yaptırımları da beraberinde getirmektedir (Tokuç, Ekuklu ve Avcioğlu, 2010, s. 834). Kamuoyunda şiddet gören kadınların şiddet sonrasında yaşananlarla nasıl başa çıktığından ziyade failin şiddeti “neden” uyguladığına yönelik anlayış olmasına rağmen kadınlar yaşadıkları şiddetin bir kaza sonucu mu yoksa istismar mı olduğunu ayırt etmeli ve bu analiz sonrası süreci başlatmalıdır (Davies ve

Lyon, 2014). Şiddetin hiçbir sebeple kabul edilmeyeceğinin farkında değilmişçesine var olan bu bakış açısı toplumsal cinsiyet anlayışıyla harlanmaktadır (Gök ve Ersoy, 2021). Ancak en başta kadın kendi yaşadığı olayları anlamlandırmalı ve şiddet durumunda kararını verip süreci başlatmalıdır.

Bu çalışmada şiddetin 6284 sayılı kanun kapsamında dörde ayrılmış hali esas alınmıştır ve bu sebeple aile içinde yaşanan fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet ele alınmıştır. Ailede yaşanan şiddet çalışılırken şiddet türleri birbiriyle o kadar iç içe geçmiş durumdadır ki; fiziksel şiddeti araştırırken psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet de karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların eşlerinden gördükleri şiddetin araştırıldığı bu çalışmada katılımcıların neredeyse tamamı (13 kişi) psikolojik şiddete, 12 kişi fiziksel şiddete, 9 kişi ekonomik şiddete ve 7 kişi cinsel şiddete maruz kalmıştır.

Ev Kadınlarının Aile İçi Fiziksel Şiddet Deneyimleri: “Alnımdaki Dikişler Hep Onun Yüzünden”

Literatürde fiziksel şiddetin anlaşılıp ayırt edilebilmesinin de etkisi olduğu ve kadınların çoğunun şiddeti fiziksel olarak tanımladıkları (Yaman Efe ve Ayaz, 2010) düşünülerek sıklıkla yaygın ve tekrarlanabilir olduğu anlaşılmıştır. Kadın ve erkek 16.507 yetişkinle telefonla görüşerek yapılan Ulusal Yakın Ortak ve Cinsel Şiddet Araştırması’nda kadınların üçte birinden fazlasının fiziksel şiddete, tecavüze ya da ısrarlı takibe; yaklaşık dörtte birinin ise en az bir kere şiddetli fiziksel şiddete (yumruk, bıçaklı saldırı, boğulmak gibi) maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır (Black ve ark., 2011).

Alkol kullanımı, bireylerin şiddet davranışlarını önemli ölçüde arttırabilmektedir (Begum ve ark., 2015; Coker ve ark., 2000). Bilakis araştırmaya katılım sağlayan kadınlardan eşinin alkol tükettiğini belirten G1 “*En son bir ay önce fiziksel şiddet yaşadık. Eşimin kötü alışkanlıkları vardı. Ben de onları dile getirince elinde kumanda vardı ve içkisine müdahale edince burnuma yumruk yapıp vurdu.*” diyerek alkol yüzünden tartışıklarını ve şiddet gördüğünü belirtmiştir. Benzer şekilde G11 “*Tatile daha gittiğimiz ilk gün alkol içmeye gitti. İçmiş beni aradı nerede olduğunu bilmiyordu, onu almamı söyledi. Ben de orada tanıdığımız bir abi ile gittim almaya, neden o adamla gittim diye bana sokağın ortasında bir tokat attı herkesin içinde... Telefonu attı alnıma, zımbalı dikiş attılar sağlık ocağında...*” ifadeleriyle eşinin alkol kullandığında şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı (G13) ise “*Çok dövdü çok çok, az önce bile bana nasıl bağıyor. ‘Bağırma git yat’ dedim. Benim çektiğimi Allah ile ben biliyorum. Tokat atıyordu... O zamanlar dayak vardı bir de içer gelir de döverdi bizi.*” diyerek şiddetin sebebinin alkol olmasından yakınmaktadır. Şiddetin elbette hiçbir dayanağı ve kabul edilebilir bir sebebi olmamalıdır. Ancak katılımcıların aktardıkları şiddet sebeplerine bakıldığında kulağa oldukça anlamsız gelen küçük sorunların fiziksel şiddete neden olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda katılımcılardan G2 “*Geçenlerde ya sadece üç tane balığı ısıtmadım diye belime doğru bir vurdu. Belim küt etti, yerimden kalkamadım.*” ifadeleriyle yemek ısıtmadığı için bile fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Benzer şekilde G10 “*Bir sabah 06.00 sularında bir tokat ve bir tekme ile uyandım. Saat 06.00 olmuş neden yatıyormuşum da neden kahvaltı hazır değilmiş. Yüzüme tokat yediğimi ve tekme ile yataktan atıldığımı biliyorum.*” ifadeleriyle kahvaltı hazırlamadığı için fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir.

Aile içinde yaşanan şiddetin en büyük mağdurları şüphesiz çocuklardır. Şayet çocuklar bizzat şiddet görmese bile annelerinin maruz kaldığı şiddet onlar için yeterince büyük bir travma sebebidir. Katılımcıların ifadeleri, eşlerinden gördükleri şiddetin çocukların daha doğmadan anne karnındaki sağlığı üzerinde dahi olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda G4 “*Ben düşük tehlikesi bile geçirdim oğlum düşüyordu az daha. Sinirlerine hâkim olamıyor asla eşim sinir hastası resmen ya, sinirlendiği zaman vuruyor. Ya koluma vuruyor ya bacağıma vuruyor. Yumruk da atıyor tekme de atıyor.*” ifadeleriyle fiziksel şiddet nedeniyle hamileliğinde düşük tehlikesi yaşadığını belirtmiştir. Benzer şekilde G11 de “*Kızım doğduğunda bana dediler ki ‘Lohusanın duası kabul olur’, her gece dua ettim Allah eşimin canını alsın diye. Çünkü benim kızım eşim beni dövdüğü için erken doğdu ve hastanede kaldı.*” diyerek hamileyken kendisini iten eşi yüzünden düşük tehlikesi yaşadığını belirtmiştir.

Eşler arasındaki güven dengesinin kurulması evlilikteki istikrarı ve huzuru sağlayan önemli bir unsurdur. Güvensizlik durumunda ortaya çıkan kıskançlık, huzursuzluk ve şiddete sebep olabilmektedir. Eşinin kendisini küçük çocuklardan kıskandığı için kendisine şiddet uyguladığını belirten kadın (G13), “*Fiziksel şiddet olmaz mı? Daha yeni evliyken kulağımı patlattı şimdi kulağım ısıtmıyor. O da neden,*

kayınvalidemlerle bir evde yaşıyorduk. Kayınlarım da ortaokula gidiyordu.” ifadeleriyle evliliğinin ilk yıllarından beri bu nedenle işitme kaybı yaşadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan kadınlardan G11, *“Tatilde beni aldattı, yine kafamdaki diğer dikişler de onun yüzünden. Tatildeyken annem kızımı sallıyordu, ben yanında dayak yedim... Balayında bile beni aldattı, fiziksel bir aldatma yoktu ama kadınlara laf atıyordu benim yanımda.”* diyerek eşinin kendini aldatarak hem psikolojik şiddet hem de sonrasında fiziksel şiddet uyguladığını belirtmektedir. Benzer şekilde G14 de *“Bir kere de annem öldüğünde köyden gelirken telefonunu kadın aradı, başka kadınla canım cicimli konuşunca ben delirdim. Arabayı sürüyordu, ben direksiyonu kamyonun altına doğru çevirdim. O zaman da elinin tersiyle ağzımı patlattı.”* ifadeleriyle eşinin aldatmasına verdiği tepki sonrası kendisine fiziksel şiddet uyguladığını belirtmiştir.

Ev Kadınlarının Aile İçi Ekonomik Şiddet Deneyimleri: “Bir Şey Alacaksam Savaşmam Gerekıyor, Bir Gırgır İçin Bile Üç Ay Söylenmem ve Direktmem Gerekıyor”

Her kadının geldiği sosyoekonomik sınıf ve finansal güvenlik anlayışı birbirinden farklı olduğundan dolayı eşlerinden ekonomik anlamdaki beklentileri ve mali riskleri algılama biçimleri önemli farklılıklar göstermektedir (Davies ve Lyon, 2014, s. 53). Böyle bir çıkmazın içinde ekonomik güçlendirme ve ekonomik şiddetin nasıl algılanacağı ayrı bir tartışma konusudur. Toplumda 4 kadından birinin şiddete maruz kaldığı ve özellikle ekonomik anlamda eşine bağımlı olan, işsiz ve çocuklu kadınların daha riskli gruplar olduğu tahmin edilmektedir (Bostock ve ark., 2009). Düşük sosyoekonomik statüde olmak, kadınlar için aile içi şiddete maruz kalma riskini arttırmaktadır (Dalal, 2011). Ekonomik sıkıntılar yaşadıkları için ekmek bile alamadıklarını ifade eden bir görüşmeci (G2), *“Ekonomik olarak çok sıkıntı çektik. Para yüzünden kavga ettiğimiz zamanlar da oldu. Tüp bitiyordu, tüpü dolduramıyorduk. Ekmek alamıyorduk, kirayı veremiyorduk. Sürekli işten çıkıyordu, bir işte durup çalışmıyorduk. Bir bakıyordum işten çıkmış. Merdiven silmeye giderdim, ev işlerine giderdim. Hamileyken karnım burnumda temizliğe giderdim.”* ifadeleriyle hamileyken merdiven silerek para kazandığını dile getirmiştir.

Bir diğer ekonomik şiddet türü ise erkeğin kadına belli bir miktar para verip sonra o paranın hesabını sorarak baskı yapması örneğidir. Bu durum sık tekrarlandığında, kadın eşinin verdiği parayı harcarken defalarca düşünen veya temel ihtiyaçlar dışında harcamalardan kaçan biri haline dönüşebilir. Erkeği kadına harcaması için para verip sonra o paranın hesabını sorması, kadınları baskı altında hissettirebilir. Bu bağlamda G7'nin *“Maaş yattığı zaman hep bana ‘Çok açılma, çok alma’ der. Bazen aldığım şeylere de ‘Buna gerek yoktu bunu neden aldın?’ diye baskı yapardı. İhtiyaç olanlara bir şey demezdi ama ihtiyaç dışındaki şeyleri aldığım zaman keyfime bir şey alınca ‘Buna ne gerek vardı şimdi?’* ifadeleri ekonomik şiddete ve maddi baskı uygulanmasına örnek niteliğindedir. Benzer şekilde finansal bağımlılığın getirdiği durumlar ekonomik şiddete sebep olabilmektedir. Bir işte çalışmasına kimsenin izin vermediğini belirten G8'in *“Babasına veriyordu parasını 11 yıl boyunca kayınvalidemlerle kalırken orada. Hep babasından alıyordum ben parayı, bir etek için 10 tl bile babasından isterdim. Ben eşimden isterken para o benden isterdi. Eşimin sadece harçlığı vardı ondan da bana vermezdi...”* ifadeleri aile büyüklerinin evli çiftin ekonomik durumuna sözlü veya uygulamalı olarak müdahale etmesinin eşler arası nasıl huzursuzluklara sebep olduğuna örnektir.

Kadınlara para vermeme, eve alışveriş yapmama, kadının istediğini almama veya ihtiyaç dışındaki istekleri karşılamama ekonomik şiddet dahilinde sayılabilir. Çalışan ve aile üyelerinin ekonomik sorumluluğunu üstlenen bir erkek, eşini ve çocuklarını maddi imkanları dahilinde düşünmelidir. Çalışma grubundaki katılımcılardan birçoğu, eşlerinin kendisine para vermemesinden ya da istediklerini almamasından yakınmaktadır. Bu bağlamda G9'un *“... Bir dönem üçüncü çocuktan önce bayağı bir ekonomik şiddeti oldu... Ama halâ bir şey alacaksam savaşmam gerekiyor, bir gırgır için bile üç ay söylenmem ve direktmem gerekiyor.”* ifadeleri ufak bir eşya alırken bile kadının ne denli ekonomik ve psikolojik şiddete uğradığına örnektir. Kadınların kendi ekonomik imkânlarına sahip olamaması, bazı ilişkilerde önemli baskılara sebebiyet verebilmektedir. Benzer şekilde G10 da *“Maddi olarak asla para vermezdi. Açlıktan ölene kadar beklersin ama bir lira bile bırakmazdı.”* diyerek eşinin kendisine asla para bırakmadığını belirtmiştir. G12 de *“Ailesiyle birlikte yiyip içmediğim için, onlarla oturup kalkmadığım için benden parayı kesti... Mesela çok alışveriş yapmayı sevmez, abur cubur alırdı. Ona göre et, süt, yumurta gereksizdi. Bir kere alırdı ve ‘Çabuk bitmeyecek’ derdi ama evde çocuk var. Çocuğumun önüne kimse geçemez, çocuğum benim kırmızı çizgidir.”* sözleriyle eşinin temel gıda

alışverişinde dahi birtakım kısıtlamalar getirdiğini ifade etmiştir. Böyle durumlar, kadının ekonomik gücünün olmamasının olumsuz sonuçlarını çok net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Aldatma, psikolojik şiddet türüne girmekle beraber pek çok farklı şiddet türünü de içinde barındırabilmektedir. Örneğin eşinin kendisini aldattığı zamanlarda evdeki altınları alıp gittiğini ve kendisini parasız bıraktığını belirten bir görüşmeci (G14) *“Köyden geldiğimiz zaman başka bir kadınla beni aldattığı zaman oldu ama o zaman benim üç gram altınım vardı. Evde 5 TL para ile beni bıraktı, üç gramı aldı kadınla kaçmaya gitti. Kadın dolandırıcı olmayıp da gelseydi kadınla gidecekti.”* eşinin o kadın dolandırıcı olmasa kendisini meteliksiz bırakıp evden gideceğini ifade etmiştir.

Ev Kadınlarının Aile İçi Psikolojik Şiddet Deneyimleri: “Ne Namussuzluğum Kalır Ne Anneme Küfretmediği Kalır”

Şiddet önüne geçilemeyen ve insan hayatını, fiziksel ve ruhsal anlamda tehlikeye sokan gizli bir tehdit unsurudur (Page ve İnce, 2008, s. 82). Aile içi şiddet temelinde kadınlara uzun veya kısa vadede fiziksel ve psikolojik zararlar veren; psikolojik, biyolojik ve sosyal çok çeşitli ve karmaşık nedenlere sahip olan toplumsal bir sağlık sorunudur (Coker ve ark., 2000, s. 553; Karaçam ve ark., 2006, s. 73). Bu nedenler ile şiddet arasındaki bağlantının kurulması, gelecekte yaşanacaklar için şiddetin öngörülebilirliğini ve önlenilebilirliğini arttıracaktır. Önemli insan hakları ihlallerinden biri olan şiddet; türüne, ciddiyetine, sıklığına ve şiddet mağduru kadının başa çıkma mekanizmasına göre değişen psikolojik etkilere sahiptir (Stewart ve Robinson, 1998). Bostock ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında şiddet gören kadınlar, şiddet uygulayanların şiddet ve istismar sonrasında yaşanan şiddeti normalleştiren, inkâr etmeye yatkın ve kadını küçümseyici ifadeler kullandıklarını dile getirmişlerdir. Kadınlar yaşadıkları şiddet karşısında şoka girebilir veya hissizlik yaşayabilir ancak bunlar anlık reaksiyonlardır; zaman geçtikçe tekrarlama riskinden kaynaklı korku hissi bu duyguların yerini alacaktır (Page ve İnce, 2008, s. 87). Buradan hareketle, kadınların direkt olarak psikolojik şiddet yaşamadan da fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet sonucunda psikolojik şiddete maruz kalabilecekleri söylenebilir.

Bir insanın öfkesine sahip çıkabilmesi ve karşısındaki insanın kalbini kırmamak için çaba göstermesi, erdemliliğinin göstergesidir. Saygı duymak, bireylerin alanlarına girmemek ve ahlaki kurallara uyarak birlikte yaşamayı gerektirir. Çalışma grubundaki kadınlardan birçoğu erkeklerin saygısını yitirdiğini, kendilerine hakaretler ettiğini, aşağıladığını ve psikolojik şiddet uyguladığını ifade etmektedir. Örneğin G5’in *“Psikolojik şiddeti çok yapar. Sen suçluymuşsun gibi hissettirir... Benim kendime güvenimi, hayat enerjimi, kolumu kanadımı her şeyimi kırdı. ‘Güneşe çıkmayacaksın, tuvalete giderken haber vereceksin. Bakkala giderken söyleyeceksin. Oraya buraya gitme. Hava sıcak başlarına güneş geçer, çocuklarla dışarı çıkma. Hava soğuk çocuklar hasta olur, dışarı çıkarma’ derdi. Dışarı çıkamazdım ya parka gidemezdim çocuklarla. Kendi de alıp bir gün bile götürmezdi bir yere.”* ifadesi bir kadının özgüveninin nasıl kırılacağına, G9’un *“En çok yaptığı şey aşağılamak, ‘Sen ne bilirsin? Sen ne anlarsın?’ der. Bir şey aldığımda diyelim ‘Sen ne anlarsın? Seni dolandırıyorlar’ gibi şeyler söyler.”* ifadesi bir kadının nasıl küçümseneceğine, G10’un *“En ufak şeyde aileme de bana da küfreder...”* ifadesi tartışma anında kadının en değer verdiklerinin de nasıl hedef alındığına, G11’in *“Ne namussuzluğum kalır ne anneme küfretmediği kalır. Her şey var ya aklına kötü ne kadar şey geliyorsa hepsi var. Ya geçen anneme ‘Senin kızın... ya baksana ...’ dedi. Annem de ‘Sen ne biçim konuşuyorsun? ... dediğin senin karın’ dedi.”* ifadeleri bir erkeğin kendi eşinin namusuna kadar nasıl dil uzatabildiğine ve G14’ün *“Kadınla konuşup beni aldatırken bana ‘Sen kadın mısın? Sen insan mısın?’ dediler. Ne küfürler ne hakaretler... Aldattığı zaman ‘Elin kadınlarıyla senin ne işin var?’ dedim de ‘Ben öyle biriyle konuşuyorum ki onun yanında sen kadın mısın?’ dedi bana.”* ifadesi ise bir kadının nasıl başkalarıyla kıyaslanarak kadınlığından vurulmaya çalıştığına verilebilecek en acı örneklerdendir. Bazı psikolojik şiddet örnekleri, dinlerken bile fiziksel şiddetten daha çok can yakabilmektedir. Araştırmacı, psikolojik şiddet örneklerini dinlerken her görüşmecide ayrı etkilənmiş ve şiddetin her türünün son bulmasını en içten şekilde dilemiştir.

Her insan birbirinden farklı dış görünümüne sahiptir. Ancak bu durum, bir bireyin diğerinden üstün olduğu anlamına gelmemelidir. Aile içinde eşlerin birbirini boyu, kilosuna, saç vb. fiziksel özelliklerle yargıladığında duygusal bir hasar bırakabilir. Çalışma grubundaki kadınlardan bazılarının eşleri kilosuna konusunda eleştirerek daha zayıf olan diğer kadınlarla kıyaslamaktadır. Bu bağlamda G3’ün *“Hani beni hep başkalarıyla kıyaslıyor. Kilomdan vurmaya çalışıyor. Mesela ‘O zayıflamış sen niye zayıflamadın?’*

diyor.” ifadesi ve G7’nin “...Mesela kilomu söylüyor bana ‘Zayıfla zayıflayan nasıl zayıflıyor’ diyor. Beni öyle vuruyor mesela, ‘Sen de zayıfla. Zayıflamazsan incecik kadın alırım’ diyor.” ifadesi kadınların başka kadınların fiziksel özellikleriyle kıyaslanarak eşleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmalarına örnek niteliğindedir.

Çalışma grubundaki kadınların birçoğunun eşi, görüştüğü kişilere müdahale etmekte ve kadının özel alanına girmektedir. Eşler özellikle kadının kendi aile üyeleriyle konuşmasına karışmaktadır. Bu bağlamda görüşmecilerden G1’in “Geçen sefer burnuma şiddet uyguladığı zaman kız kardeşim ona kızıp beni desteklemişti. Kardeşimle görüşmemi istemedi bu yüzden. Onu evimize almayacağını söyledi.” ifadesi, G8’in “Bazı yerlere göndermez eşim beni. Alt tarafı abime mesela göndermez.” ifadesi ve G9’un “Eşim istiyor ki kimseyle konuşmayayım, dertleşmeyeyim. Eşimin kölesi olayım, tek ayak üzerinde onu işten gelecek diye bekleyeyim, ona amade olayım ister.” ifadesi eşlerinin aile üyeleri veya diğer kişilerle görüşmesini istemediklerini göstermektedir.

Ev Kadınlarının Aile İçi Cinsel Şiddet Deneyimleri: “Kadın değil misin eşinin istediği her şeyi yapacaksın”

Aile içi şiddet, esasında toplumdaki cinsiyet eşitliği ve güçlendirme eksikliğinin bir sonucudur ancak şiddete başvurma durumu eğitim düzeyi, ekonomik durum, kültür gibi değişkenlere göre farklılıklar göstermektedir (Kiani ve ark., 2021). Cinsel istismar her ne kadar fiziksel veya duygusal istismar kadar yaygın olarak gündeme getirilmese de ucu çok açık ve yaşanması muhtemel bir istismar türüdür. Kadınların fazla bakımlı ve alımlı olduklarına veya fazla bakımsız olduklarına dair baskı yaşadıkları aşağılamalar da cinsel istismar kapsamında değerlendirilebilir (Turner ve Maschi, 2014, s. 157). Hamilelik sırasında fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel anlamda şiddet gören ve çocuk planlama konusunda baskı gören kadınların varlığı da bir başka araştırma konusudur. Yapılan bir araştırmada kadınların yarısından fazlası halâ yakını olan kişilerden olmak üzere %18,3’ünün tecavüze uğradığı ortaya çıkmıştır (Black ve ark., 2011). Eşler arasında bu durum, kadın istemediği halde eşinin zorla cinsel ilişki talebini gerçekleştirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma grubundaki kadınlar, özellikle eşlerinin kendileri istemediği halde cinsel ilişkiye zorlamasından ve cinsellik dışında bir değer görememekten şikâyet etmişlerdir. Özellikle cinsel ilişkinin sıklığıyla ilgili anlaşılmadıklarını belirten G1, “Çok sık cinsel ilişki istiyor ama ben böyle sık bir ilişki yaşamak istemiyorum. Çok affedersiniz her gün benim onunla ilgilenmemi bekliyor. Çocukla mı ilgileneyim yemek mi yapayım temizlik mi yapayım yoksa eşimle mi ilgileneyim? Çok anlayışsız bu konuda hep kavga ediyoruz.” diyerek bu konuda hep tartıştıklarını belirtmiştir. G5 de cinsel ilişki sıklığından rahatsız olduğunu “...Çok özür dilerim ben kendi isteğime kalsa 3-4 günde bir o da yorgun olmazsam isterim evliliğimin ilk yıllarından itibaren böyleydi bu ama eşime kalsa sürekli tekrarlar. Erkeklerin mantığı direkt oraya çalışıyor yani. Affedersin bir kadını önce hazırlarsın yani. Eşim o konuyu direkt geçer bu çok yanlış.” ifadeleriyle belirtirken eşinin kendisini cinsel ilişkiye hazırlamadığından da yakınmıştır.

Bir diğer katılımcı (G9) ise “Zaten ilişki istemezsem arkasını dönüp yatıyor... O anlık insan yerine koyuyor, o anda ilişki isteği yoksa o anda da insan yerine koymuyor zaten.” ifadeleriyle cinsel ilişki dışında eşinin kendisini umursamadığını belirtmiştir. G13 ise “Cinsellik anlamında çok düşküncü, beni çok zorluyordu. İstemediğim zaman çok zorlardı, hele içkili olduğu zaman sana yaklaştığı zaman asla ayrılamazsın.” diyerek eşinin kendisinin istemediği hâlde özellikle alkol tüketimi sonrası cinsel ilişkiye zorladığını ifade etmiştir.

Miller ve arkadaşlarının (2010) yapmış olduğu çalışmada aile planlaması hizmeti alan ve partner şiddet deneyimi olan kadınlardan %35’inin üreme ile ilgili baskı gördüğü ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan G12’nin “Ben çocuk yapmıyordum bana bir tane yeterdi. Bu adam çocuk hak etmiyordu. Sonra beni herkese konuştu. Eve gelene beni rezil etti rezil. ‘Bu kendini bağlattı, çocuk yapmıyor’ diye diye beni utandırdı. Büyük kızımın yüzüne bakamazdım. Bari olsun dedim o baskılarla ilacı bıraktım. İkinci çocuğumuz öyle oldu.” ifadeleri kendi istemediği hâlde eşinin psikolojik baskıları nedeniyle çocuk yapmak zorunda kaldığını ortaya koymaktadır.

Kendisi hasta ve baygın haldeyken eşi cinsel ilişkiye giren bir kadın (G8) “...Ben yeni evlendiğimde yani 3-4 senelik evliken hastalanmaya başladım. Nasıl desem bayılıyordum. Nöbet geçiriyordum ailemden uzak durmayı kafama çok taktım hep de yalnız kalmak istiyordum. Eşimin bana şiddeti ne oldu biliyor musun ben bayıldığımda benimle cinsel ilişkiye girmiş. Ben kendime geldiğimde ‘Sen banyoya

git abdest al' dedi bana..." ifadelerinin yanı sıra bu olayı daha önce kimseyle paylaşmadığını da not düşmüştür.

Eşinin bir gün madde kullanıp bir gün de alkol tüketip geldiğini ve cinsel anlamda değişik istekleri olduğunu belirten bir katılımcı (G11), *"En basiti şöyle yani eşim bir gün madde içmiş, gelmiş. Normalde içmiyor ama o gün içmiş. Birlikte olmak istedi, hiç istemiyorum reddettim ama yok. Zorluyor beni ve başucumda da çocuk da evde, görüyor yani benim o halimi. Eşim kendinde değil ama o anda, mutfaktan salatalık almış gelmiş 'O ne! Sen ne saçmalıyorsun. Ben neyim!' dedim. O anda bir bahane bulup kaçtım... Ters ilişki istiyor, ben kabul etmiyorum. Zaten normal şartlarda mutsuz oluyorum, öbür türlü kendimi daha kötü hissederim. Ben neden eşim mutlu olsun diye acı çekeyim? ...Bir gün mesela içmiş gelmiş, beni bütün gün evden çıkarmadı bütün gün ilişki yaşadık onun zoruyla oldu 'Karım değil misin yapacaksın' dedi. En sonunda 'Yeter' dedim, bıçağı boğazına dayadım."* ifadeleriyle eşiyle cinsel anlamda ciddi huzursuzluklar yaşadığını belirtmiştir.

Cinsel istismar ve cinsel şiddet kadınlar için oldukça özel bir konudur. Bu nedenle cinsel şiddet çalışılırken kadınların kendilerini tam olarak ifade etmemeleri ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Bu araştırmada da 7 kişi cinsel şiddet konusunda oldukça keskin ifadelerle hiçbir şey yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu keskin ifadeler, araştırmacıyı düşündürmektedir. Şiddet gibi insan hayatında olumsuzluklar barındıran konuların tümü araştırılırken insanların mahremiyetini ve hayat hikayesini açıkça konuşabilmesi ve kadınların görüşmede kendilerini rahatça ifade edebilmesi konusunda soru işaretleri barındırmaktadır (Ellsberg, Heise, Pena, Agurto ve Winkvist, 2001, s. 2). Katılımcıların bu konuyu konuşmak istememe ihtimalleri bulunduğundan hiçbir görüşmeci zorlanmamıştır. Özellikle cinsel şiddetin olmadığına dair cevap veren tüm katılımcılar "hiç" kelimesini kullanmıştır.

3.2. Kadınların Güçlenmek İstedikleri Alanlar

Güçlendirme, bireylerin çevrelerine yönelik eleştirel bir anlayışa sahip olmalarını (Zimmerman, Israel, Schulz ve Checkoway, 1992), iç kaynaklarını güçlendirmelerini ve böylece dış kaynaktaki baskılarla mücadele edebilmelerini (Lee ve Hudson, 2017, s. 150) amaçlayan yaklaşımdır. Bireylerin mezzo düzeyde toplum kuruluşlarına katılımlarını ve makro düzeyde ise kolektif karar almalarını ve medya gibi topluluk kaynaklarına erişimini kapsayabilen (Perkins ve Zimmerman, 1995, s. 570) hem bir süreç hem de hizmet sunumlarıyla kendini gösteren bir olgudur (Dempsey ve Foreman, 1997). Bireyin öz yeterlilik, öz saygı gibi kavramlarını ve bilgi, inanç ve davranışları geliştirmeye yönelik uygulamaları da içerisinde barındırmaktadır (Nachshen, 2004). Güçlendirme, bireylerin farklı deneyimlerini ve toplumsal yapıları güçlendiren çok yönlü ve dinamik olan bir kavramdır (Perez, Johnson ve Wright, 2012, s. 113). Güçlendirme çalışmaları, sorun yaşayan herkesin aslında yaşamları üzerinde kontrol sahibi oldukları ve bir sorunun birden çok çözümü olduğu bilinciyle; profesyoneller tarafından hazırlanan ve birçok yeterlilik olmasına rağmen bu yeterliliklerin çalışmasını engelleyen eksik kaynaklar üzerinde çalışılan fırsatlarla dolu sosyal politikalarla (Rappaport, 1981; Rappaport, 1984). Sosyal ve ekonomik adaletsizliklerle bireysel sorun ve hassasiyetlerin harmanlanıp sorunların aşılmasına dayanan güçlendirme yaklaşımı, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının giderilmesi ve hayat standartlarının yükseltilmesinde bütünsel/bütünleyici bir yaklaşım sunmaktadır (Lee ve Hudson, 2017, s. 146).

Şiddet mağduru kadınların kendine özgü kaynakları, seçenekleri, kararları ve birikimlerinden oluşan ve süreci etkileyen dört faktör vardır (Davies ve Lyon, 2014, s. 75):

- Şiddet mağduru kadının şiddeti ve ciddiyetini anlama süreci,
- Şiddet mağduru kadının çocukları ve onlarla olan ilişkisi,
- Şiddet mağduru kadının istismarcı partneri ve onunla olan ilişkisi,
- Şiddet mağduru kadının sosyal ve ekonomik kaynakları.

Güçlendirme yaklaşımı temelde insan haklarını ve sosyal adaleti geliştiren, bireylerin kendi hayatları üzerinde kontrol sahibi olmalarını ve öz yeterliliklerini geliştirmeyi amaçlayan güce ve kaynaklara eşit erişimi hedefleyen çalışmaları içerir (Turner ve Maschi, 2014, s. 160). Güçlendirilmiş kadınların bağımsız hale gelmeleri ve kendi kararlarını kendi verebilir düzeye ulaşmaları beklenmektedir (Dandona, 2015, s. 40).

Ekonomik Olarak Güçlenmek İsteyen Kadınlar: “Kimseye Muhtaç Olmayacak Bir Kadın Ayaklarının Üzerinde Duracak”

Ekonomik anlamda güçlenmek, bir kadının eşine finansal bağımlılığını ortadan kaldıran en önemli unsurlardan biridir. Bu konuda Kiani ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu çalışmada ekonomik desteği barındıran iletişim ve toplum temelli güçlendirmenin ekonomik destek olmadan yapılan güçlendirmeye kıyasla çok daha etkili olduğu ve aile içi şiddeti önemli ölçüde azalttığı gözlemlenmiştir. Şiddet mağduru kadınların ne gibi mali riskler ve ekonomik zorluklar yaşadığı, güçlendirme aşamasında oldukça önemli bir yol gösterici bilgidir. Bireyleri ekonomik anlamda güçlendirmenin yolları incelendiğinde literatür ışığında üçe ayrılabilir:

- 1) Finansal bilginin ve okuryazarlığın geliştirilmesi
- 2) Ekonomik kendi kendine yeterliliğin sağlanması ve yeterli ekonomik kaynağa sahip olduğuna dair inanç
- 3) Bireyin kendi finansmanını yönetebilmesi ve geleceğe yönelik birikimler yapabilmesi (Gowdy ve Pearlmutter, 1993; Perry ve Morris, 2005; Postmus, 2010; Vitt ve ark., 2000).

Güçlendirmenin temeli bireyi hedeflerine ulaşması için yapması gerekenler hakkında bilgilendirmektir; ekonomik bağımsızlık kazanması gereken kişiyi iş ilanları ya da eğitim kaynaklarına nasıl ulaşacağı veya barınma ihtiyacı olan kişiyi sığınma talebinin nasıl ilerleyeceği konusunda bilgilendirme ile sürecin tanımlanmasını ifade eder (Cattaneo ve Goodman, 2015, 88). Çünkü ekonomik güçlenmenin temelinde ekonomik bilgi birikimine ve fırsatlara sahip olmak vardır.

Çalışma grubundaki kadınlardan bazıları ekonomik anlamda yapılan desteklerle güçlenmek isterken bazıları istihdama aktif olarak katılarak güçlenmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda G8 “*Maddi yardım gelmesini çok isterdim. Çocuklarım için yiyecek ve giyecek yardımı olsa güçlü hissettirirdi.*” diyerek, G9 “*Para desteği isterdim. Geniş bir eve çıkmak isterdim. Balkonlu bir evim olsun isterdim. Arabam olsun isterdim...*” diyerek ve G14 “*...Eşimi kapıya atabilmek için ekonomik destek çok isterdim.*” diyerek maddi desteklerin kendilerini güçlü hissettireceğini ifade etmişlerdir.

Kadınlar birçok farklı sebepten dolayı iş hayatına aktif olarak dahil olamayabilmektedir (Günay ve Savaş Çelik, 2018). Bu çalışmaya katılan ve iş hayatında aktif olarak çalışmayan ev kadınlarından birçoğu çalışmak istediğini dile getirmiştir. Örneğin G1 “*Maddi yönden biraz daha iyi olsak daha iyi olurdu çocuğumuz ve geleceğimiz için. İşe girip çalışmak isterdim çünkü hayatımı idame ettirmem için çalışmam lazım ama kalp hastasıyım şu anda çalışamıyorum.*” sözleriyle çalışmak istediğini belirtirken G5 “*Eşin isterse 100 bin TL maaş alsın, çalışmalısın aslında şu hayatta senin kendini döndürebilecek kadar paran olmalı. Eşi kadını kaybetmekten korkmalı, o olmasa da ayaklarının üzerinde durabileceğini bilmeli. Kadının kendi avucu içinde olmadığını bilmesi lazım.*” ve G6 “*Keşke işimi hiçbir şekilde bırakmasaydım yapsaydım da kendimi ilerletseydim diyorum. Şu an altımda arabam da olurdu, evim de olurdu.*” sözleriyle iş hayatına katılım sağlamak istediklerini ifade etmişlerdir.

Özellikle kendi kazandığı paranın hesabını kimseye yapmamanın güç vereceğine inanan bir katılımcı (G8), “*Çalışmak çok isterdim. Hayatımda her şeyi değiştirdi. Kendi paramı kazanmak özgüvenimi artırır. Kimsenin parasını harcamak istemezdim. Sabah işine giderken temizlik parası 400 TL alırdım ama o parayı bir günde bile bitirsem kimse hesabını soramazdı.*” ifadeleriyle kendi parasını kazanmanın özgüvenini arttıracaklarını belirtmiştir. Bir diğer katılımcı (G9) ise “*Çalışsaydım keşke, ya bir meslek okusaydım. Para elinde olduğu zaman her şey de senin, herkes de senin istediğin gibi oluyor zaten. Eşin de senin kafana göre gidiyor, seni insan yerine koyuyor. Her şey para bence insanlar için şu anda. Eşin için de parasın, çocukların için de. Yani para olsa her şey düzelir bence... Bir kadının güçlü olması için çalışması gerekiyor. Bir meslek sahibi olması gerekiyor.*” ifadesiyle ekonomik sermayenin aynı zamanda sosyal statüyü ve beşerî sermayeyi de getireceğini düşünmektedir.

Ahmad ve Khan’ın yapmış olduğu çalışmada (2018) sosyal yaşama katılımlarının daha az olmasının da etkisi olduğu düşünülerek çalışmayan kadınların çalışan kadınlara kıyasla daha zayıf ruh sağlığına ve daha düşük özgüvene sahip olduğu bulunmuştur. Özellikle evlenmeden önce iş hayatında aktif olarak çalışan kadınlar için evlilik sonrası eşinden para alarak harcamalar yapmak zorlayıcı olabilmektedir. Devletin şiddet gören kadınlara verdiği kreş imkânının süresini yetersiz bulan G11, “*Şu an mesela ben kendi paramı kazanmak istiyorum... Sadece kendi param olsun ya, bir de ben yıllardır alışmışım kendi*

paramı yemeye... Gerçekten böyle ev kadınlarına, bir çocuğu olana değil belki ama en azından üç çocuğu olana ya bir çalışma imkânı versin devlet. Nasıl diyeyim? Kadın sığınma evi diyorlar ya orada da çalışıyorsun. Ben kadın sığınma evine de gidecektim... Çocuklarım ne olacak? Çocuğu çok olan ve boşanma aşamasındaki annelere çocukları koyabilecekleri kreş imkânı vermeliler. Dört ayla bitmiyor ki, boşansam dört ayda toparlanamam ki.” sözleriyle güçlenebilmek adına üç çocuğu olan annelere çalışma imkânı sağlanmasını istediğini belirtmiştir. Benzer bir diğer öneri ise G12’den “*Çalışmak isterdim, bana iş sahası ve eşimle çocuğuma ayırabileceğim zaman dilimleri vermelerini isterdim. Çocuğuma bakmak istiyorum ama 8 saat değil de en azından 4-5 saat çalışabileceğimiz bir iş sahası isterdim... Çocuklar için kreş olmalı, her yerde kreşler olmalı.*” ifadeleriyle çocuğu olan kadınlara daha az süreli iş sahaları açılması ve kreşlerin daha da yaygınlaşması ile ilgili olarak gelmiştir.

Güçlenebilmek İçin Eğitimin Önemini Vurgulayan Kadınlar: “Hiç Evlenmeyip Okuyup Kendi Ayaklarımın Üstünde Durmayı Çok İsterdim”

Sosyoekonomik faktörlerden şiddet yaşanma ihtimalini ancak ve sadece eğitim düzeyinin önemli ölçüde azalttığı bulunmuştur (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Tel ve ark., 2019; Kocacık ve ark., 2007). Bir diğer araştırma sonucuna göre ise (Eze-Ajoku ve ark., 2020) kadınların eğitim seviyesinin yüksek olması, şiddete gösterdikleri tolerasyonu azaltmaktadır. Bu sonuçlar, kadına şiddetle mücadelede eğitimin temel önemini vurgulamak açısından çok kıymetli bulgulardır. Dolayısıyla hem erkeklere öfke kontrolü ve kadınların haklarının farkında olacakları eğitimler hem de kadınlara onları güçlendirmek için eğitimler verilmesi önerilebilir (Donta, Nair, Begum ve Prakasam, 2015, s. 2237). Kültürel bağlamın kadının güçlenmesine engel olabilen rolü unutulmaksızın kadınların eğitim ve istihdamının, güçlendirilmeleri ve kendi bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için gerekli olan temel faktörlerden olduğu bilinmektedir (Gholipour ve ark., 2009).

Eğitimlerini tamamlayamama pişmanlığını dile getiren G5, “*Çok isterdim beni teşvik etselerdi de okusaydım liseyi en azından. Ben babaanneme baktığım için küçükken liseyi okuyamadım.*” ve G4 “*Valla ben kendi ayaklarımın üstünde durmayı çok isterdim şahsen. Kendi arabamı alıp gezmek isterdim. Hiç evlenmeyip okuyup kendi ayaklarımın üstünde durmayı çok isterdim... Okumak isterdim şahsen. Ben Isparta’da üniversitede İnsan Kaynakları bölümünü kazandım da gitmedim.*” ifadeleriyle güçlenebilmek için en başta bu eğitimlerini tamamlayabilmek istediklerini belirtmişlerdir.

Psikolojik Olarak Güçlenmek İsteyen Kadınlar: “Çocuğumla İlgili, Eşimle İlgili Ne Olsa Anlatıp Rahatlamak İsterdim”

Şiddeti deneyimleyen kadınlarda psikolojik ve ruhsal anlamda yaşanabilecek riskler mevcuttur. Kadınların yakın partner/eş şiddeti yaşamasının ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalarda (Amar ve Gennaro, 2005; Afifi ve ark., 2009; Dillon, Hussain, Loxton ve Rahman, 2013; Golding, 1999; Pico Alfonso ve ark., 2006) şiddet mağduru kadınların depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, davranış bozuklukları, anksiyete ve intihar düşüncesi yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ruhsal sorunların ortaya çıkmasında elbette belirleyici farklı faktörler de bulunmaktadır. Örneğin Jones, Hughes ve Unterstaller’in yapmış olduğu çalışmada (2001) kadınların birden fazla istismar türünü yaşamaları, istismarın kapsamı, şiddeti ve yaşamını tehdit etme düzeyi ne kadar fazlaysa travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin ve diğer psikiyatrik sorunların da o kadar daha yüksek oranda olduğu ortaya çıkmıştır.

Her bireyin psikolojik iç dünyası, geçmişten getirdikleri, algılama biçimleri ve beklentileri şüphesiz bambaşkadır. Bireyin yaşadığı sıkıntılı durumlarla baş edebilme, dayanıklılık ve yılmazlık özelliklerinin gelişebilmesi için psikolojik olarak desteklenmesi ve iyilik halinin sağlanması oldukça kıymetlidir. Çalışma grubundaki katılımcılardan psikolojik anlamda kendisinin destek almaya ihtiyaç duyduğu alanlar olduğunu ve bu alanlarda güçlenmek istediğini ifade eden katılımcı sayısı oldukça fazladır. Örneğin G3 “*Benim takıntılarım da var özgüvenim de yok. Hep bu konuda destek isterdim. Gittim de psikolojik destek almaya ama hiçbir çare bulamadım.*” diyerek, G4 “*Bazen psikolojik destek arıyorum mesela çocuklardan sıkılıyorum arada oturup ağlıyorum. Ev işi, çocuklar bir zaman sonra bayağı zorluyor beni. Yetemiyorum sanki, bana öyle geliyor...*” diyerek ve G10 “*Bir uzmana danışmak daha mantıklı olurdu. Çünkü belki bende bir eksiklik vardı bilmediğim, ona ters gelen ya da ondan yana bir eksiklik vardı benim göremediğim ve yardımcı olamadığım bir eksiklik vardı. Bir destek alsam daha*

mantıklı olurdu ama öyle bir imkânım ve o konuda bir bilgim olmadığı için alamadım.” diyerek psikolojik destek beklentilerini dile getirmişlerdir.

Yukarıdaki ifadeler, şiddet gören kadınlara yönelik yapılan güçlendirme çalışmalarında psikolojik desteklerin önemini yansıtır niteliktedir. Şiddetle mücadelede ve kadınların güçlendirilmesinde önce psikolojik olarak kadınların bu sürece hazırlanması kapsamlı ve planlı müdahaleleri kolaylaştırabilecektir.

Sosyal Olarak Güçlenmeyi İsteyen Kadınlar: “Sosyal Hayata Girseydim Belki Değiştirdi Her Şey”

Sosyal desteğin güçlendirme yaklaşımı kapsamında ekonomik destek kadar önemli olduğu göz ardı edilmemelidir. Goodman ve arkadaşları tarafından (2005) yapılan çalışmada en yüksek düzey hariç diğer düzeylerde şiddet gören kadınlar için sosyal desteğin yaşanabilecek şiddet olaylarına karşı koruyucu olduğu bulunmuştur. Sosyal ve duygusal destek, kadınların güvenlik planlarını yapmalarında, ilişkilerini sonlandırmada ve hukuksal mücadele vermelerinde oldukça önemli olduğu için şiddet mağduru kadınlara danışmanlık ve savunuculuk yapan profesyonel meslek elemanlarının kadının sosyal destek çevresindeki bireylerle de harekete geçmesi oldukça kıymetlidir (Kocot ve Goodman, 2003). Savunucu kelimesi ise şiddet alanında çalışan profesyonel meslek elemanlarını ifade etmektedir. Bilakis literatürde savunuculuğun güçlendirme yerine kullanıldığı (Rose, 1990) da görülmektedir.

“Kadın kahvehaneleri” ismiyle bir proje sunan katılımcının fikri araştırmacı tarafından da oldukça nitelikli ve uygulanabilir bulunmuştur. G12, *“Kadın kahvehaneleri olsun mesela öyle bir güvenli olsun ki çocuklarından uzaklaşıp kafa dinlemek isteyen iki arkadaş toplansın, ağlasınlar orada ya veya iki hamur yoğurupdeşarj olsunlar. Yani kadınlar mutlu olacakları şeyleri yapsınlar. Hiçbir şey yapmasalar evden çıkıp sevdikleri arkadaşlarını görsünler, bir bardak çay içsinler. Sakız patlatsınlar ya, zaten görüşmememizin sebebi kadınlar küçücük evde erkekler evdeyken arkadaşlarını çağıramıyorlar...”* ifadeleriyle bu projenin hayata geçirilmesinin kadınlar üzerinde birçok açıdan oldukça olumlu etkileri olacağını dile getirmiştir.

Sosyal çevresi olmadığını belirten bir katılımcı (G3), *“Benim kendime açıkçası güvenim yok. Tek başıma dışarı gidemem, gezmeye gidemem. Neredeyse evden dışarı çıkmıyorum. Öz güvenim yok kendime, ben öyle hissediyorum. Sosyal hayata girseydim belki değiştirdi her şey, işe girseydim sosyal hayata katılabilseydim değiştirdim... Böyle kadın grupları olsun isterdim katılıp çevre edinmek isterdim.”* diyerek kadın gruplarının oluşturulmasını ve bunlara katılarak sosyalleşmek istediğini ifade etmiştir.

Sosyalleşmenin ilk adımı aile olduğu gibi bireylerin eşleri ile şiddet, geçimsizlik ve başka şikâyetler yaşadığında yine ilk gitmek istediği, yardım beklediği ve güç bulduğu sosyal çevredir. Ancak ataerkil toplumlarda aileler, çocuklarının aile birliğinin bozulmasından endişe ederek şiddet durumlarına göz yumabilmektedir. Bu nedenle kadınlar, ailelerinden destek bulamayıp eşlerinin kötü muamelelerine dayanmak zorunda kalabilmektedir. Çalışma grubundaki katılımcılar da ailelerinin destek olmadıklarını, bu nedenle kendilerini güçlü hissedemediklerini belirtmişlerdir. Aile desteğinin olmasını isteyen G2 *“Hiç gidip de eşimin hakkında bir dilekçe vs. yazmadım. Hem korktum hem de ailemde destek yok, bana arka çıkan yok.”* ifadesiyle ailesinin desteği olsaydı daha güçlü olacağını ifade etmiştir. Benzer şekilde G9 da *“O bana vurduğunda ağlıyordum, sürekli en karanlık odaya geçip ağlıyordum kendi kendime. Kadınların arkasında kimse olmadığı için dayanmak zorundayız şiddet olunca. Bilseydim ki ailem kucak açacak... En ufak bir şeyde zaten ailen diyor ‘O gider, başkası yine aynı olur. O gider başkası gelir’ diye. İlla sanki evli kalmak zorundaymışım gibi, destek alabilsem katlanmazdım.”* ifadeleriyle ailesinin desteği olsa eşiyile ilgili sorunlarında kendisi için önemli bir güç kaynağı olacağını ifade etmiştir.

Sosyal ve hukuksal anlamda bireyin kendisini savunabilecek insanlara ihtiyaç duyması oldukça muhtemeldir. Çünkü birçok insan anlaşılmak ve zor zamanlarında yanında duran insanların varlığını bilmek ister. Bu çalışmaya katılan G12 *“Bir kere kolayca avukat bulmak isterim. Beni güvenli bir yere yerleştirmelerini isterim var ama işte.”* diyerek ve G13 *“Beni savunan avukatlar bekledim gerçekten.”* diyerek güçlenebilmek için kendisini ve haklarını savunan avukatlar istediklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal destek ağları kuvvetli olan insanlar, ekonomik ve psikolojik anlamda da bir şekilde kendini güçlendirebilmektedir. Bu nedenle şiddet mağduru kadınlar ile çalışılırken yapılacak tüm sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal desteklerden faydalanmak kıymeti oldukça önemlidir.

4. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde dünyanın her yerinde dikkate değer ve kadınlar için ciddi bir tehdit unsuru olan şiddetle mücadele edebilmek ve şiddet mağduru kadınları güçlendirebilmeye dair etkili ve sürdürülebilir çalışmalar yapabilmek için şiddet gören kadınların anlaşılması, özelliklerinin ve ihtiyaçlarının bilinmesi ve şiddetle mücadele hakkında detaylı bilgi ve donanımına sahip olunması gerekmektedir. Bu çalışmada ev kadınlarından oluşan katılımcıların aile içi fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet deneyimleri araştırılmış olup güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılım sağlayan kadınların şiddet türlerini yaşama düzeyleri birbirinden farklıdır. Bir katılımcının çok fazla fiziksel şiddet öyküsü bulunmaktayken diğer katılımcının uzun yıllardır ekonomik şiddete maruz kaldığı görülebilmektedir. Çalışan kadınların eşleri tarafından fiziksel, ekonomik, cinsel ya da psikolojik şiddet görmelerinin incelenmesi başka araştırmaların konusudur. Çünkü bu durumda da değişen düzeylerde olmakla birlikte şiddet durumunun varlığı söz konusu olabilmektedir. Bazı çalışmalarda (Bostock ve ark., 2009; Dalal, 2011; Eze-Ajoku ve ark., 2020; Tokuç ve ark., 2010; Yaman Efe ve Ayaz, 2010) düşük sosyoekonomik statüdeki kadınların, yüksek sosyoekonomik statüdeki kadınlara kıyasla aile içi şiddet riskinin arttığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada da çalışma grubundaki ev kadınlarının neredeyse tamamı ekonomik şiddete maruz kaldığını belirtmekte ve birçoğu iş hayatına başlamakla hayatlarının olumlu yönde değişeceğine ve güçleneceklerine inanmaktadır.

Şiddet gören ve destek isteyen kadınların beyanları dikkate alınmalı ve şiddet eyleminin tekrar edilebilirliği unutulmamalıdır. Bu çalışmada da şiddet uygulayan eşlerin tek seferle kalmadığı anlaşılmıştır. Bu araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olan ve 10 yıl öncesiyle kıyaslanarak fiziksel şiddetin tekrarlama oranının araştırıldığı çalışmada (Straus ve Gelles, 1985) şiddet bildirenlerin %19'unun iki şiddet vakası, %16'sının üç veya dört şiddet vakası ve %32'sinin ise beş veya daha fazla şiddet vakası bildirdiği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sonuçlarına göre alkol tüketen erkekler genellikle alkolün etkisindeyken kadınlara şiddet uygulamaktadır. Benzer şekilde alkol kullanımı ile şiddet uygulama arasında yapılan bazı çalışmalarda da ilişki bulunmuştur (Begum ve ark., 2015; Coker ve ark., 2000; Foran ve O'Leary, 2008; Gil-González, Vives-Cases, Álvarez-Dardet ve Latour-Pérez, 2006; Karaçam ve ark., 2006; Klostermann, 2006; Kyriacou ve ark., 1999).

Araştırmaya katılım sağlayan kadınların, diğer şiddet türlerinde birçok örnek vermelerine rağmen cinsel şiddet konusunda keskin ifadelerle şiddete uğramadıklarını ifade etmeleri araştırmacıya ilginç gelen bir bulgudur. Bu durumun sebebinin kadınların cinsel konuları mahrem ve gizli alan olarak görmeleri ve bu nedenle kolayca dile getirememeleri olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla cinsel şiddet konusunda daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Araştırmada hamilelik sırasında farklı şiddet türleri gören ve çocuk planlama konusunda baskı gören kadınların olması da çalışılabilecek ayrı bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadınlar yaşadıkları şiddet olaylarını anlatırken tolere ederek veya normalleştirerek anlatma eğilimindedir. Bu eğilimin geldikleri ailede de benzer hayatlar yaşamaları, şiddete tanıklık etmeleri ve şiddet yaşadıklarında ailelerinden herhangi bir desteklerinin olmaması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında da kadınların kendi ailelerinde şiddete tanıklık etmelerinin ve babalarının annelerine uyguladıkları şiddete şahit olmalarının kendi evliliklerinde şiddet görme ve tolerans gösterme risklerini arttıran bir unsur olduğu açığa çıkmıştır (Coker ve ark., 2000; Kocacık ve ark., 2007; Romito, Crisma ve Saurel-Cubizolles, 2003). Şiddet yaşayan kadınların aile desteği görememeleri hassas bir konudur. Örneğin yıllardır kullandığı antidepresanlar nedeniyle yaşadığı en kötü olaylarda dahi ağlayamadığını belirten ancak görüşme sırasında ailesinin kendisine destek olmadığını belirtirken ağlayan bir katılımcı (G10) ve eşi kendini aldattığında ailesinden destek veren biri olmadığı için eşiyle aynı evde kalmak zorunda olduğunu söylerken ağlayan diğer katılımcı (G14), kadınların sosyal destek beklentisinin güçlenmeleri için önemli bir adım olduğunu göstermektedir.

Araştırmada kadınlar güçlenebilmek için ekonomik destekler, istihdam desteği, eğitim olanağı, psikolojik destekler, sosyal destekler ve hukuksal destekler beklemektedir. Nitel araştırmalarda sonuçların öznel olmasından kaynaklı genellenebilir ifadeler kullanmak mümkün değildir (Krysik ve Finn, 2010, s. 102). Ancak çalışma grubundaki katılımcıların deneyimleri doğrultusunda ve literatürdeki

çalışmalar ışığında şiddet mağduru kadınlarla çok yönlü güçlendirme çalışmalarının fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Sosyal hizmet uzmanları kadınların sosyal, ekonomik veya psikolojik anlamda güçlenmeleri için yol gösterici olabilirler. Kaynaklara erişme, bilgi ve becerilerini geliştirme, travmatik süreçleri atlatma ve sosyal çevre edinmeleri konusunda köprü görevi üstlenmek tam da sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumluluklarına yakışır niteliktedir. Kadınların destek talepleri dikkate alınarak sosyal hizmet uygulamalarıyla şiddet mağduru kadınlarla güçlendirme yaklaşımı temelinde özel planlamalar yapılarak çalışılmalıdır. Bu konuda Tiwari ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu çalışmada kadınlara özel tasarlanmış bir güçlendirme programının yakın partner şiddetinin etkilerini azalttığı ve depresyonun belirtilerinin daha düşük çıktığı bildirilmiştir. Bahadır Yılmaz ve Öz'ün (2017) aile içi şiddet mağduru kadınlarla yaptığı bir diğer çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış ve müdahale grubundaki kadınların kontrol grubundaki kadınlara kıyasla güçlendirme programı sonrasındaki özgüven düzeyleri, öğrenilmiş güçlülükleri ve baş etme mekanizmalarında önemli bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların duygusal ve ruhsal hazır bulunuşluklarının, yapılan çalışmaları kabul etmesi ve güçlendirilebilmesinde etkisi büyüktür. Sığınma evinde kalan ve yakın partner şiddeti yaşayan 227 kadınla yaklaşık dört yılda yapılan bir çalışmada (Perez ve ark., 2012) güçlendirme çalışmalarının düşük ve orta düzey şiddet düzeylerinde travma sonrası stres bozukluğunun etkisini azalttığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle güçlendirme yaklaşımının şiddet mağduru kadınlarla çalışmada etkili bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaya göre, bu araştırma konusuyla ilgili şiddeti önleme ve şiddet gören kadınların güçlendirilmesine dair önerilerinde bulunulabilir. Mikro alanda sağlıklı iletişime dair bireysel farkındalığın artırılması için çalışmalar yapılabilir. Özellikle kadınların kendi güçlü yönlerine odaklanmalarını ve hayattaki biricik değerlerini fark etmeleri için eğitimler gerçekleştirilebilir. Yakın bölgelerde ikamet eden kadınlara yönelik grup çalışmaları yapılarak şiddetle başa çıkma, eğitim ve istihdam bilgilendirmeleri, sosyal destek ağları, psikolojik destek ve hukuksal mücadele nitelikleri kazabilecekleri grup çalışmaları yapılabilir. Erkeklerin yoğun olarak çalıştığı iş yerleri ve fabrikalarda şiddete karşı sağlıklı iletişim becerileri ve eş ilişkileri hakkında eğitimler verilebilir. Özellikle medyanın bireylerin algıları üzerindeki gücü dikkate alınarak şiddet içeren veya şiddeti normalleştiren tüm programlar, diziler ve reklamlar yayından kaldırılmalıdır. Aile içi ilişkilerin kuvvetli olduğu, bireysel değerlerin ön plana çıktığı ve kadınların güçlü konumunda olduğu diziler ve program içerikleri üretilmelidir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından evlilik öncesinde eşlerin evlilik ehliyetine sahip olup olmadıklarına dair testlerden geçirilmesi eş adaylarının şiddete olan eğilimi, kişilik bozuklukları, psikolojik sıkıntıları gibi pek çok sorunu ortaya koyabilecektir. Eş adaylarına bu testlerin sonucuna göre gerekli destek ve tedaviler sağlanmadan evlenme ehliyetinin verilmemesi, belki uygulaması güç ancak sonucunda sağlam temel üzerine kurulan evlilikleri getirebilecektir. Özellikle evliliğin ilk yıllarında sorunlar yaşanabilmesi ve katılımcılar tarafından sıkça belirtilen kayıvalı ile yaşanan problemler, yeni evlenen çiftlerin evliliğe, eşe ve eşin ailesine uyum sürecini kolaylaştırıcı oryantasyon çalışmaları önerisini beraberinde getirmiştir. Yeni evlenen çiftlerin belirlenerek sosyal hizmet uzmanları tarafından 6 ay ila 1 sene arasında evliliğe uyum ve oryantasyon çalışmalarının yapılmasıyla evlilikte yaşanan birçok sorunun önlenebileceği düşünülmektedir. Çocukların şiddetten en fazla etkilenen hassas gruplar olduğu unutulmamalıdır. Evlenmiş ancak çocuk sahibi olmadan şiddet görmeye başlayan kadınların aile planlaması yapmaları için çalışmalar başlatılmalıdır.

Bu çalışmada herhangi bir ücretli işte çalışmayan ev kadınlarının aile içi şiddet deneyimleri incelenmiştir. Ancak bazı çalışmalarda çalışan kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır (Bates ve ark., 2004; Begum ve ark., 2015). Bu nedenle aile içi şiddete başvurulmasının sebebinin kadının çalışması veya çalışmaması ile alakalı olmadığı düşünülmektedir. Çünkü literatürdeki çalışmalar ışığında kadının ne çalışması şiddeti durdurabilmekte ne de düşük gelirli bir aile olmaları şiddeti engelleyebilmektedir. Dolayısıyla araştırmacı tarafından şiddeti önlemede en temel unsurun eğitim olduğu düşünülmektedir. Erkeklerin eğitim seviyesi yükseltilerek şiddetin bir çözüm aracı olmayacağının farkına varması, kadınların eğitim seviyesi yükseltilerek şiddetle nasıl mücadele edebileceği bilincine ulaşması bu döngüyü kıran önemli bir adım olabilecektir.

Elde edilen bulgular, araştırmacı tarafından çalışmaya yansız bir şekilde aktarılmıştır. Elde edilen bulguların literatürdeki çalışmalarla da karşılaştırıldığında gerçeği yansıttığı ve benzer katılımcılarla,

benzer yöntemler kullanılarak yapılacak olan çalışmalarla tutarlı ve teyit edilebilir sonuçlara ulaştığı düşünülmektedir. Ancak elbette kadına şiddetle mücadele ve güçlendirme yaklaşımının ilişkisinin nedenselliğini ve geçerliliğini araştırmak için daha boyamsal araştırmalara ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

- Ahmad, M. & Khan, A. (2018). Quality of Life Among Married Working Women and Housewives. *International Journal of Engineering & Technology Singaporean Journal of Social Science*, 13-18.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012, 20 Mart). *Resmî Gazete* (Sayı: 28239). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>
- Afifi, T. O., MacMillan, H., Cox, B. J., Asmundson, G. J. G., Stein, M. B. & Sareen, J. (2009). Mental Health Correlates of İntimate Partner Violence in Marital Relationships in a Nationally Representative Sample of Males and Females. *Journal of Interpersonal Violence*, 24, 1398-1417. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260508322192>
- Amar, A. F. & Gennaro, S. (2005). Dating Violence in College Women. *Nursing Research*, 54(4), 235-242. <http://dx.doi.org/10.1097/00006199-200507000-00005>
- Allen, J. J. & Anderson, C. A. (2017). Aggression and Violence: Definitions and Distinctions. *The Wiley Handbook of Violence and Aggression*, 1-14.
- Alper, Z., Ergin, N., Selimoğlu, K. ve Bilgel, N. (2005). Domestic violence: A Study Among a Group of Turkish Women. *European Journal of General Practice*, 11(2), 48-54. <http://dx.doi.org/10.3109/13814780509178237>
- Bahadır Yılmaz, E. ve Öz, F. (2017). The Effectiveness of Empowerment Program on Increasing Self-Esteem, Learned Resourcefulness, and Coping Ways in Women Exposed to Domestic Violence. *Issues in Mental Health Nursing*, 39(2), 135-141. <http://dx.doi.org/10.1080/01612840.2017.1368750>
- Bates, L. M., Schuler, S. R., Islam, F. & Khairul Islam, M. D. (2004). Socioeconomic Factors and Processes Associated with Domestic Violence in Rural Bangladesh. *International Family Planning Perspectives*, 30(4), 190-199.
- Begum, S., Donta, B., Nair, S. & Prakasam, C. P. (2015). Socio-demographic Factors Associated with Domestic Violence in Urban Slums, Mumbai, Maharashtra, India. *Indian Journal of Medical Research*, 141(6), 783-788. <http://dx.doi.org/10.4103/0971-5916.160701>
- Bent Goodley, T. B. (2018). Empowerment in Action: #SWLeadAdvocateChampion. *Social Work*, 63(2), 101-103. <http://dx.doi.org/10.1093/sw/swy013>
- Boehm, A. & Staples, L. H. (2002). The Functions of the Social Worker in Empowering: The Voices of Consumers and Professionals. *Social Work*, 47(4), 449-460. <http://dx.doi.org/10.1093/sw/47.4.449>
- Bostock, J., Plumpton, M. & Pratt, R. (2009). Domestic Violence Against Women: Understanding Social Processes and Women's Experiences. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 19(2), 95-110. <http://dx.doi.org/10.1002/casp.985>
- Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L. ... Merrick, M. T. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Summary Report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Cattaneo, L. B. & Goodman, L. A. (2015). What is Empowerment Anyway? A Model for Domestic Violence Practice, Research, and Evaluation. *Psychology of Violence*, 5(1), 84-94. <http://dx.doi.org/10.1037/a0035137>

- Coker, A. L., Smith, P. H., McKeown, R. E. & King, M. J. (2000). Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual and Psychological Battering. *American Journal of Public Health*, 90, 553-559. <http://dx.doi.org/10.2105/ajph.90.4.553>
- Creswell, J.W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (4. Baskı). M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dalal K. (2011) Does Economic Empowerment Protect Women From İntimate Partner Violence? *J Inj Violence Res*, 3(1), 35-44. <http://dx.doi.org/10.5249/jivr.v3i1.76>. PMID: 21483213.
- Dandona, A. (2015). Empowerment of Women: A Conceptual Framework. *The International Journal of Indian Psychology*, 2(3), 35-45.
- Davies, J. & Lyon, E. J. (2014). *Domestic Violence Advocacy: Complex Lives/Difficult Choices*. ABD: SAGE Publications. 2. Baskı.
- Dempsey, I. & Foreman, P. (1997). Toward a Clarification of Empowerment as an Outcome of Disability Service Provision. *International Journal of Disability, Development and Education*, 44(4), 287–303. <http://dx.doi.org/10.1080/0156655970440402>
- Dillon, G., Hussain, R., Loxton, D. & Rahman, S. (2013). Mental And Physical Health and İntimate Partner Violence Against Women: A Review of the Literature. *International Journal of Family Medicine*, 1-15. <http://dx.doi.org/10.1155/2013/313909>
- Donta, B., Nair, S., Begum, S. & Prakasam, C. P. (2015). Association of Domestic Violence From Husband and Women Empowerment in Slum Community, Mumbai. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(12), 2227–2239. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260515573574>
- Ellsberg, M., Heise, L., Pena, R., Agurto, S. & Winkvist, A. (2001). Researching Domestic Violence Against Women: Methodological and Ethical Considerations. *Studies in Family Planning*, 32(1), 1–16. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1728-4465.2001.00001.x>
- Eze-Ajoku, E., Fakeye, O., Atanda, A. & Sosina, O. A. (2020). Economic Empowerment and Tolerance of Domestic Violence Among Married Women: A Cross-Sectional Study. *Journal of Interpersonal Violence*. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260520943727>
- Foran, H. M. & O’Leary, K. D. (2008). Alcohol and Intimate Partner Violence: A Meta-Analytic Review. *Clinical Psychology Review*, 28(7), 1222–1234. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2008.05.001>
- Gerşil, G. (2015), Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22, 1, 158-181.
- Gholipour, A., Rahimian, A., Mirzamani, A. & Zehtabi, M. (2009). IMPACT Model of Women’s Empowerment. *International Business Research*, 3(1). <http://dx.doi.org/10.5539/ibr.v3n1p57>
- Gil-González, D., Vives-Cases, C., Álvarez-Dardet, C. & Latour-Pérez, J. (2006). Alcohol and Intimate Partner Violence: do we have enough information to act? *European Journal of Public Health*, 16(3), 278–284. <http://dx.doi.org/10.1093/eurpub/ckl016>
- Golding, J. M. (1999). Intimate Partner Violence as a Risk Factor for Mental Disorders: A Meta-Analysis. *Journal of Family Violence*, 14(2), 99–132. <http://dx.doi.org/10.1023/a:1022079418229>
- Goodman, L., Dutton, M. A., Vankos, N. & Weinfurt, K. (2005). Women’s Resource and Use of Strategies as Risk Protective Factors for Reabuse Over Time. *Violence Against Women*, 11, 311-336.
- Goodman, L. A., Fauci, J. E., Sullivan, C. M., DiGiovanni, C. D. & Wilson, J. M. (2016). Domestic Violence Survivors’ Empowerment and Mental Health: Exploring the role of the alliance with advocates. *American Journal of Orthopsychiatry*, 86(3), 286–296. <http://dx.doi.org/10.1037/ort0000137>

- Gowdy, E. A. & Pearlmutter, S. (1993). Economic Self-Sufficiency: It's Not Just Money. *Affilia*, 8 (4), 368–387. <http://dx.doi.org/10.1177/088610999300800402>
- Gök, Ş. ve Ersoy, A.F. (2021). Şiddet Türlerini Deneyimleyen Kadınlarla Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Nitel Bir Çalışma, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56 (1), 531-559.
- Gupta, D. (2020). Effect of Socio-Economic Status on Marital Adjustment Among Working & Non-Working Housewives. *Journal of Advance Research in Science and Social Science*, 2(3), 1. <http://dx.doi.org/10.46523/jarssc.03.02.01>
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153. <http://dx.doi.org/10.20296/tsad.36267>
- Günay, G. ve Savaş Çelik, B. (2018). Kadınların Gözünden: Kadınların İstihdama Katılamama Nedenleri. *Econder Uluslararası Akademik Dergisi*, 2(2), 179-199. <http://dx.doi.org/10.35342/econder.475429>
- Johnson, D. M., Zlotnick, C. & Perez, S. (2011). Cognitive Behavioral Treatment of PTSD in Residents of Battered Women's Shelters: Results of a Randomized Clinical Trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(4), 542–551. <http://dx.doi.org/10.1037/a0023822>
- Jones, L., Hughes, M. & Unterstaller, U. (2001). Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) in Victims of Domestic Violence. *Trauma, Violence and Abuse*, 2(2), 99–119. <http://dx.doi.org/10.1177/1524838001002002001>
- Joseph, R. (2019). The Theory of Empowerment: A Critical Analysis with the Theory Evaluation Scale. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 1–20. <http://dx.doi.org/10.1080/10911359.2019.1660294>
- Kaplan, M. (2011), “Kaplumbağa'nın Özgürlüğü” Kadınlar ve Ev İçi Emek, *Cyprus International University Folklor Edebiyat Dergisi*, 65(17), 163-172.
- Karaçam, Z., Çalışır, H., Dünder, E., Altuntaş, F. ve Avcı, H. C. (2006). Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 22(2), 71-88.
- Karakaya, H. (2018). Görünmez Emek ve Ev Kadınları. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 73-94.
- Kasturirangan, A. (2008). Empowerment and Programs Designed to Address Domestic Violence. *Violence Against Women*, 14(12), 1465–1475. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801208325188>
- Kiani, Z., Simbar, M., Fakari, F. R., Kazemi, S., Ghasemi, V., Azimi, N., ... Bazzazian, S. (2021). A Systematic Review: Empowerment Interventions to Reduce Domestic Violence? *Aggression and Violent Behavior*, 58, 101585. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2021.101585>
- Klostermann, K. C. & Fals-Stewart, W. (2006). Intimate Partner Violence and Alcohol Use: Exploring the Role of Drinking in Partner Violence And its Implications For Intervention. *Aggression and Violent Behavior*, 11(6), 587–597. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2005.08.008>
- Kocacık, F. ve Çağlayandereli, M. (2009). Ailede Kadına Yönelik Şiddet: Denizli İli Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Kocacık, F., Kutlar, A. ve Erselcan, F. (2007). Domestic Violence Against Women: A Field Study in Turkey. *The Social Science Journal*, 44(4), 698–720. <http://dx.doi.org/10.1016/j.soscij.2007.10.016>
- Kocot, T. & Goodman, L. (2003). The Roles of Coping and Social Support in Battered Women's Mental Health. *Violence Against Women*, 9(3), 323–346. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801202250075>
- Krishnaraj, M. (2007). Understanding Violence Against Women, *Economic and Political Weekly*, 42(44), 90-91.

- Krysiak, J. L. & Finn, J. (2010). *Research for Effective Social Work Practice* (2nd edition). New York: Routledge.
- Kyriacou, D. N., Anglin, D., Taliaferro, E., Stone, S., Tubb, T., Linden, J. A., ... Kraus, J. F. (1999). Risk Factors for Injury to Women from Domestic Violence. *New England Journal of Medicine*, 341(25), 1892–1898. <http://dx.doi.org/10.1056/nejm199912163412505>
- Lavner, J. A., Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (2014). Relationship Problems Over The Early Years of Marriage: Stability or Change? *Journal of Family Psychology*, 28(6), 979–985. <http://dx.doi.org/10.1037/a0037752>
- Lee J. A. B. & Hudson R. E. (2017). Empowerment Approach to Social Work Treatment. Francis J. Turner (Ed.). *Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches* (pp. 142-165) in (8nd edition). Oxford University Press.
- Maxwell, J. A. (2008). Designing a Qualitative Study. L. Bickman & D. J. Rog (Eds.), *The SAGE Handbook Of Applied Social Research Methods* (pp. 214-253) in (2nd edition). London: Sage Publications.
- Miller, E., Decker, M., McCauley, H., Tancredi, D., Levenson, R., Waldman, J. ... Silverman J. G. (2010). Pregnancy Coercion, Intimate Partner Violence and Unintended Pregnancy. *Contraception*, 8(1), 316–322.
- Morgan, M. & Coombes, L. (2013). Empowerment and Advocacy for Domestic Violence Victims. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(8), 526–536. <http://dx.doi.org/10.1111/spc3.12049>
- Nachshen, J. S. (2004). Empowerment and Families: Building Bridges between Parents and Professionals, Theory and Research. *Journal on Developmental Disabilities*, 11(1), 67–75.
- National Association of Social Workers. (2017). *Code of Ethics of the National Association of Social Workers*. Erişim Adresi: <http://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics>
- Page, A. Z. ve İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Patil, M. (2016). Stress Level of Working and Non Working Women. *International Journal of Indian Psychology*, 3(2), <http://dx.doi.org/10.25215/0302.058>.
- Perez, S., Johnson, D. M. & Wright, C. V. (2012). The Attenuating Effect of Empowerment on IPV-Related PTSD Symptoms in Battered Women Living in Domestic Violence Shelters. *Violence Against Women*, 18(1), 102–117. <http://dx.doi.org/10.1177/1077801212437348>
- Perkins, D. D. & Zimmerman, M. A. (1995). Empowerment Theory, Research, and Application. *American Journal Of Community Psychology*, 23(5), 569–579. <http://dx.doi.org/10.1007/bf02506982>
- Perry, V. G. & Morris, M. D. (2005). Who is in Control? The Role Of Self-Perception, Knowledge, And Income İn Explaining Consumer Financial Behavior. *Journal of Consumer Affairs*, 39(2), 299–313.
- Pico Alfonso, M. A., Garcia Linares, M. I., Celda Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E. & Martinez, M. (2006). The Impact of Physical, Psychological, and Sexual Intimate Male Partner Violence on Women's Mental Health: Depressive Symptoms, Posttraumatic Stress Disorder, State Anxiety, and Suicide. *Journal of Women's Health*, 15(5), 599–611. <http://dx.doi.org/10.1089/jwh.2006.15.599>
- Postmus, J. L. (2010). Economic Empowerment of Domestic Violence Survivors. *VAWnet Applied Research Forum: National Resource Center on Domestic Violence*, 11.
- Romito, P., Crisma, M. & Saurel-Cubizolles, M. J. (2003). Adult Outcomes in Women Who Experienced Parental Violence During Childhood. *Child Abuse and Neglect*, 27(10), 1127–1144. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.09.003>

- Rappaport, J. (1981). In Praise of Paradox: A Social Policy of Empowerment over Prevention. *American Journal of Community Psychology*, 9(1), 1–25. <http://dx.doi.org/10.1007/bf00896357>
- Rappaport, J. (1984). Studies in Empowerment: Introduction to the Issue. *Prevention in Human Services*, 3, 1-17.
- Rose, S. M. (1990). Advocacy/Empowerment: An Approach to Clinical Practice for Social Work. *J. Soc. & Soc. Welfare*, 17, 41.
- Stevenson, B. & Wolfers, J. (2007). Marriage and Divorce: Changes and Their Driving Forces. *Journal of Economic Perspectives*, 21(2), 27-52.
- Stewart, D. E. & Robinson, G. E. (1998). A Review of Domestic Violence and Women's Mental Health. *Archives of Women's Mental Health*, 1(2), 83-89. <http://dx.doi.org/10.1007/s007370050010>
- Straus, M. & Gelles, R. (1986). Societal Change and Change in Family Violence from 1975 to 1985 As Revealed By Two National Surveys. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 465–479.
- Tel, H., Kocataş, S., Güler, N., Tel Aydın, H. ve Akgül Gündoğdu, N. (2019). Evli Kadınların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu ve Etkileyen Faktörler. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 256-264. <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.611511>
- Tiwari, A., Leung, W. C., Leung, T. W., Humphreys, J., Parker, B. & Ho, P. C. (2005). A Randomized Controlled Trial of Empowerment Training for Chinese Abused Pregnant Women in Hong Kong. *BJOG: an International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 112(9), 1249–1256. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1471-0528.2005.00709.x>
- Tokuç, B., Ekuklu, G. & Avcioğlu, S. (2010). Domestic Violence Against Married Women in Edirne. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(5), 832–847. <http://dx.doi.org/10.1177/0886260509336960>
- Turner, S. G. & Maschi, T. M. (2014). Feminist and Empowerment Theory and Social Work Practice. *Journal of Social Work Practice*, 29(2), 151–162. <http://dx.doi.org/10.1080/02650533.2014.941282>
- Velleman, R. (2001). Leonard's "Domestic Violence And Alcohol: What is Known and What Do We Need to Know to Encourage Environmental Interventions?" *Journal of Substance Use*, 6(4), 251–257. <http://dx.doi.org/10.1080/146598901753325237>
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K. & Ward, J. (2000). *Personal Finance and the Rush to Competence: Financial Literacy Education in the U.S.* Middleburg, VA: Institute for Socio-Financial Studies.
- Yaman Efe, Ş. ve Ayaz, S. (2010). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zimmerman, M. A., Israel, B. A., Schulz, A. & Checkoway, B. (1992). Further Explorations In Empowerment Theory: An Empirical Analysis Of Psychological Empowerment. *American Journal of Community Psychology*, 20, 707-727.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2011). Switzerland: Resettlement Handbook.

Research Article

Ev Kadınlarının Aile İçi Şiddet Deneyimlerinin Güçlendirme Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Evaluation of Housewives' Domestic Violence Experiences within the Framework of Empowerment Approach

Tuğçe UĞURLU Sosyal Hizmet Uzmanı, Doktora Öğrencisi Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tugceugurluu@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-3834-9473	Ali Fuat ERSOY Prof. Dr., Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi alifuatersoy@karabuk.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-7665-6741
--	---

Extensive Summary

Domestic violence is a phenomenon that can deeply affect all family members and must be taken into consideration to protect the family structure. In many societies, women are expected to have the role of an ideal wife (Patil, 2016) and it is thought that violence within the family should be kept secret (Steward and Robinson, 1998). Therefore, women are greatly affected by gender roles (Gök and Ersoy, 2021). Women who are not/cannot be included in the paid labor market may become financially dependent on their husbands when they do not have any economic income of their own. Many different factors can affect women's acceptance and tolerance levels of violence experienced by their spouses. It is thought that most women perceive the word violence as physical violence (Yaman Efe and Ayaz, 2010), but violence appears in many forms. In our country, in accordance with Law No. 6284, four basic classifications have been made: physical, economic, psychological and sexual violence. The repeatability of violence has also been supported by studies (Straus and Gelles, 1985), and many negative effects can be eliminated by taking women's statements into consideration.

The aim of this study, conducted with housewives who are not included in the paid labor market, is to evaluate the participants' experiences of domestic physical, sexual, economic and psychological violence within the framework of the empowerment approach and to make suggestions for women to combat violence and become independent. This research was designed in a phenomenological pattern, which is one of the qualitative research designs, in order to have an in-depth, first-hand account of the violence that housewives who are not working in any paid job and have experiences of domestic violence are exposed to and the support they feel empowered with. The study group was selected by using criterion sampling, which is one of the purposeful sampling types of qualitative research, and women who reside in Kağıthane district of Istanbul, are married and have been subjected to violence by their spouses. A semi-structured questionnaire was prepared by the researcher by asking the participants 8 sociodemographic information questions and 7 open-ended questions. It was planned to include 20 participants in the study, but as the data obtained started to repeat as the interviews were conducted, it was terminated after 14 participants were interviewed, considering that data satisfaction was achieved. Categories were created by taking into account the codes obtained from the data using the descriptive analysis method, and themes were created in the light of the categories. The various categories are divided into two themes: experiences of domestic violence and areas where women seek to be empowered.

The theme of domestic violence experiences is divided into four categories: physical violence, psychological violence, sexual violence and economic violence. Within the scope of the research, it was understood that almost all of the participants were exposed to psychological and physical violence, half of them were exposed to sexual violence and more than half of them were subjected to economic violence. However, the types of violence experienced by women vary. Women's experiences of violence vary depending on the personality characteristics of their spouses, alcohol consumption status or other situations. Alcohol consumption is especially associated with physical violence in the literature (Begum et al., 2015; Klostermann, 2006; Kyriacou et al., 1999). The participants stated that they were subjected to psychological violence, stating that their husbands often said humiliating words and insulted them. Although psychological violence does not have as obvious traces as physical violence, it can leave deep scars in the souls of individuals. It was also observed that the participants were more reserved in talking about sexual violence and had difficulty in speaking out about it since it was an area that was considered private. When it comes to economic violence, since this research was conducted on non-working housewives, there are participants who stated that their husbands did not give them money or did not take into account their wishes other than their needs and used economic violence. Therefore, economic empowerment of women is considered as an encouraging factor for their empowerment both psychologically and socially. It is known that women experience various psychological problems such as depression and post-traumatic stress disorder after experiencing intimate partner violence (Amar and Gennaro, 2005; Dillon et al., 2013; Pico Alfonso et al., 2006). For this reason, it is important to make maximum effort, especially in psychological resilience and empowerment, for women who are victims of violence.

The empowerment approach aims to increase individuals' access to housing, health, education opportunities (Rose, 1990), economic freedom (Yaman Efe and Ayaz, 2010) and resources (Kasturirangan, 2008). Within the scope of the research, the theme of the areas in which women want to be empowered is divided into five categories: economic supports, employment support, educational opportunities, psychological supports and social supports. The unequal perspective towards men and women in society can cause disadvantageous situations for women. A result that is thought to be due to the fact that the interviewees who participated in this study are housewives is that the participants mostly want to become economically empowered. It has been understood that women who want to achieve their own economic freedom cannot actively participate in business life due to many different reasons such as health problems, having no one to care for the children other than the mother, their husbands not allowing it, and health problems. Empowerment efforts that include economic support have proven to be more productive (Kiani et al., 2021). Therefore, economic freedom of individuals is important to ensure the balance of empowerment. The fact that there are participants who want to become psychologically strong supports that women exposed to violence are negatively affected psychologically. Social support elements are protective against violent situations (Goodman et al., 2005). For this reason, all kinds of plans and programs that will increase women's participation in the social environment should be used and the studies to be carried out should also include social support elements.

As a result, necessary efforts should be made to enable women who are victims of violence to fight against violence within the framework of an empowerment approach, as well as to gain their economic, psychological, social and legal independence. Women's participation in social and economic life should be prioritized, especially by taking into account all opportunities for housewives to gain financial independence. When social workers working with women focus on their strengths by taking into account women's statements, their work with women who are victims of violence will be much more valuable. It should not be forgotten that individuals have many strengths and many different resources, even when they are not aware of them. Social workers should act consciously within the scope of the empowerment approach (Lee and Hudson, 2017) and include their knowledge into practice by supporting individuals' self-improvement (Bent Goodley, 2018).